

ҚОЗОҒИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ ЎЗБЕКИСТОНГА ТАШРИФИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислам Каримовнинг таклифига биноан 2013 йил 13 июнь куни Қозоғистон Республикаси Президенти Нурсултон Назарбоев расмий ташриф билан Тошкент шаҳрига келади.

Икки давлат раҳбарлари ўзаро ҳамкорликни ривожлантириш масалаларини муҳокама қилдилар, минтақавий ва халқаро аҳамиятга молик долзарб муаммолар юзасидан фикр алмашдилар.

Музокаралар якунлари бўйича Стратегик шериклик тўғрисидаги шартномани, шунингдек, Ўзбекистон ва Қозоғистон ўртасида ўзаро манфаатли ва кенг қўламли муносабатларни янада ривожлантиришга қаратилган бошқа ҳужжатларни имзолаш мўлжалланмоқда.

(Давоми 8—9-бетларда.)

БУХОРО ЭСТАФЕТАНИ ФАРҒОНАГА УЗАТДИ

Бухоро шаҳрида юртимиз талаба-ёшлари ўртасида бўлиб ўтган «Универсиада—2013» спорт мусобақалари ҳам низоҳасига етди. Мамлакатимиз кўз тиккан, умид боғлаган ёш иқтидор соҳибу соҳибалари яна бир улкан синовдан, масъулиятли имтиҳондан ўтишди.

Спортчининг курашдан мақсади доим битта бўлади — ғалаба. Муваффақият йўлида у барча қийинчиликларни ирода ва сабот, ақл ва куч-ғайрати билан энгиб ўтиши талаб этилади. Шу маънода айтсак, спортчилар учун Бухоронинг иссиқ иклими ҳам ўзига хос синов бўлди. Ахир Универсиадада қатнашиш учун келган аксарият спортчи-

ларимиз жаҳон миқёсидаги биринчиликларга йўл олганда турли иқлим шaroитида курашишларига тўғри келади. Юртбошимиз ташаббуси билан ўтказиб келинаётган уч босқичли спорт ўйинлари ҳам айнан соғлом авлодни камолга етказиш қаторида, спорт турлари бўйича миллий терма жамоаларимиз учун муносиб ўринбосарларнинг

янги авлодини кашф этиб беришга хизмат қилмоқда.

VI Универсиадада иштирок этган 1021 нафар ўғил-қизнинг мазкур нуфузли кўрикдан қандай баҳо билан ўтганини уларнинг медаллари ва ғолиблик сарй интилишларидан билиб олиш мумкин, албатта.

(Давоми 8—9-бетларда.)

ФАРЗАНДИНГИЗ МАКТАБГА ТАЙЁРМИ?

бунда унинг саломатлиги,
руҳий ва ақлий ривожланиши
муҳим аҳамиятга эга

Жорий йилнинг 1 январидан 31 декабригача етти ёшга тўладиган болалар 1-синфга тўғридан-тўғри, шу йилнинг 1 январидан 1 сентябригача олти ёшга тўладиган болалар тиббий кўрикдан кейин психолог, логопед, шифокор иштирокидаги ташхис комиссияси хулосаларига кўра қабул қилинади.

3-бет

TASHXIS.UZ

касбга йўналтириш
ишларининг электрон
механизми сифатида фаолият
юритади

Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика ташхис марказининг расмий веб-сайти — tashxis.uz такомиллашган шаклда иш бошлади. Олдинги bitiruvchi.uzдан фаркли равишда сайт кўплаб афзалликларга эга.

7-бет

ЮКСАК ЭҲТИРОМ ИФОДАСИ

Мустақиллик йилларида Президентимиз Ислам Каримов раҳнамолигида илм-фан, таълим, маданият, адабиёт, санъат соҳаларига улкан эътибор қаратилиб, хусусан, Ватанимиз тарихида ўчмас из қолдирган атоқли адиблар, фан ва маданият намояндаларининг хотирасини эъзозлаш, кутлуг меросини асраб-авайлаш ва ўрганиш борасида кенг қўламли ишлар амалга ошириб келинмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2011 йил 27 май куни қабул қилинган «Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмад ва таниқли шоира Саида Зуннунова хотирасига Тошкент шаҳрида ҳайкал ўрнатиш тўғрисида»ги қарори асосида Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий боғида яна бир муаззам бадиий обиданинг бунёд этилиши ана шу эзгу ишларнинг мантикий давомидир.

Бевосита давлатимиз раҳбарининг ташаббуси асосида яратилган ўшбу ҳайкал тимсолида собиқ мустабид тузум давридаги қийинчилик ва машаққатлар, ҳижрон ва айрилиқ азобларига қарамасдан, вафо ва садоқат намунасини кўрсатиб, оғир синовларда тобланган, ғўзал бадиий асарлари орқали халқимизга хос инсонийлик, сабр-бардош ва меҳр-оқибат фазилатларига ўз шахсий ҳаётларида амал қилиб, бу туйғуларни бетақрор асарларида юксак пардаларда тараннум этиб яшаган икки улуғ ижодкорнинг ёрқин сиймоси таъсирчан бадиий-эстетик воситалар орқали ифода этилган.

Шу йилнинг 10 июнь куни — атоқли адиб Саид Аҳмад таваллуд топган кун-

да ҳайкалнинг тантанали очилиш маросими бўлиб ўтди. Шу муносабат билан Ўзбекистон Миллий боғига ижодкор зиёлилар, талаба ва ўқувчи ёшлар,

маҳалла ва меҳнат жамоалари вакилларида иборат кенг жамоатчилик тўпланди.

(Давоми 2-бетда.)

ЧЕТ ТИЛЛАРНИ ЎҚИТИШ: ЭХТИЁЖ ВА ИМКОНияТЛАР УЙЎНЛИГИ

Президентимиз Ислам Каримовнинг 2012 йил 10 декабрда қабул қилинган "Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ижросини амалга оширишда умумтаълим мактабларини малакали мутахассис кадрлар билан таъминлаш муҳим аҳамиятга эга. Шу боис Жиззах вилояти халқ таълими бошқармаси томонидан умумтаълим мактабларининг чет тили ўқитувчиларига бўлган талабни тўла қондиришга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Мустақиллик йилларида хорижий тилларни ўрганишга бўлган эҳтиёжнинг ортиси мактабларда ёш авлодга чет тилларни ўқитишни янада такомиллаштиришни тақозо этмоқда. Ана шу эҳтиёж тўғрисида хорижий тиллар чуқур ўргатиладиган ихтисослашган мактабларда замонавий педагогик технологиялардан фойдаланган ҳолда ўқитишнинг илғор услублари жорий этилмоқда.

Жиззах шаҳридаги 22-ихтисослаштирилган давлат умумтаълим мактаби шундай таълим масканларидан бирidir. Мазкур мактабда математика, биология-химия, физика каби инглиз тили фани ҳам чуқурлаштирилган ҳолда ўқитилади. Мактаб ўқувчилари фан олимпиадаларида инглиз тили фани бўйича юқори ўринларни олиб келмоқда. Бу йилги олимпиадада 9-синф ўқувчиси Дониёр Келдиёров вилоятда биринчи ўринни эгаллагани мактабда ўқувчиларга хорижий тиллар бўйича чуқур билим берилаётганининг самарасидир.

Таълим масканида ўқувчиларга инглиз тилини пухта ўргатиш, мулоқот қўникмаларини шакллантириш учун дўрдадан ташқари машғулотлар, турли тадбирлар мунтазам ўтказилади. Инглиз тили тўғрисидаги фаолияти йўлга қўйилган.

— Ўқувчиларга чет тилидан пухта билим бериш, аввало, педагог кадрларнинг билим ва малакасига боғлиқ, — дейди мактаб директори Дилфўза Садриддинова. — Мактабимизнинг чет тили ўқитувчилари изланувчан, малакали кадрлардан ташкил топган. Олий

тоифали ўқитувчилар Нафиса Омонова, Шўҳрат Эшонқулов ўқувчиларга инглиз тилидан сабоқ беришда катта таърибга эга. Биринчи тоифали ўқитувчи Барно Мардонова инглиз тили фани бўйича "Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси" республика кўрик-танловида иккинчи ўринни олди. Өзод Сунатиллаевнинг саз-ҳаракати билан мактабимизда инглиз тили кутубхонаси фаолият кўрсатаётир.

Бугунги кунда вилоятдаги умумтаълим мактабларида 905 нафар чет тили ўқитувчиси фаолият кўрсатмоқда. Уларнинг 612 нафари инглиз тили, 87 нафари немис тили, 66 нафари француз тили ўқитувчиларидир. Айни пайтда вилоятдаги чет тили ўқитилмаётган 74 мактабда бўш ўринлар мавжудлиги ва 2013/2014 ўқув йилидан бошлаб барча ҳудудларда чет тилларни, асосан, инглиз тилини ўрганиш умумтаълим мактабларининг биринчи синфларидан бошланишини эътиборга олсак, кадрларга бўлган эҳтиёж юқорилиги маълум бўлади.

Жиззах вилояти халқ таълими бошқармаси томонидан жорий йилда педагогика олий ўқув юр்தларининг хорижий тиллар факультетларини битирувчи мутахассислар аниқланиб, улар умумтаълим мактабларининг бўш ўринларига тақлиф этилди. Жумладан, бу йил Жиззах давлат педагогика институтини 86, Самарқанд давлат чет тиллар институтини 9, Мирзо Улуғбек номидаги Ўзбекистон Миллий университетини 4, Низомиёв номидаги Тошкент давлат педагогика университетини 5, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари уни-

верситетини 33 нафар — жами 137 жиззахлик йигит-қиз битиради. Шунча ёш мутахассис вилотнинг чет тили ўқитувчилари сафига келиб қўшилиши кадрлар муаммосини хал этиш имконини беради.

Айни пайтда барча мактабларни чет тили ўқитувчилари билан таъминлаш режа асосида босқичма-босқич амалга оширилмоқда. Бунда, биринчи навбатда, чет тили ўқитувчилари бўлмаган мактабларни кадрлар билан таъминлашга алоҳида эътибор қаратилади. Масалан, Арнасой туманидаги хорижий тил ўқитилмаётган тўртта мактабнинг иккитаси институтни битириб келаётган ёш мутахассислар, иккитаси мактабда ишлаётган ўқитувчиларни қайта тайёрлаш ҳисобига қопланади.

Чет тили ўқитиш бўйича малакали кадрларга эга, бу йўналишда яхши натижаларга эришяётган Жиззах шаҳридаги "Умид" мактаб-интернати, 1-, 19-умумтаълим мактаблари, Фаллаорол туманидаги 2-, 88-, Жиззах туманидаги 4-, Зафаробод туманидаги 1-умумтаълим мактаби базасида ўқитувчилар қайта тайёрланмоқда. Мазкур мактаблардан саралаб олинган ўн нафар малакали инглиз тили ўқувчиси ушбу курсларга мураббий қифатида жалб қилинди.

— Янги ўқув йилида олий ўқув юр்தларини битириб келадиган кадрлар ва қайта тайёргарликдан ўтган ўқитувчилар ҳисобига чет тили мутахассисларига бўлган талаб тўлиқ қопланади, — дейди Жиззах вилояти халқ таълими бошқармаси таълим маркази раҳбари Гулчехра Абдуллаева. — Малака ошириш ва қайта тайёрлаш ишлари узлуksиз давом этаётир. Янги ўқув йили бошлангунча 504 нафар инглиз тили ўқитувчиси малака ошириш курсларида ўз билимини оширади.

Тошқул БЕКНАЗАРОВ,
ЎЗА мухбири

ЮКСАК ЭХТИРОМ ИФОДАСИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Х.Султонов, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раиси М.Аҳмедов, Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ шоири А.Орипов, Ўзбекистон халқ шоири О.Ҳожиёва, Саид Аҳмад ва Саида Зуннунованинг фарзанди Н.Хусанжоева ўзбек миллий адабиёти ва маданияти ривожига улкан ҳисса қўшган, бетакорр ижоди ва ибратли ижтимоий фаолияти билан ўзлгимизни англаш, ёш авлодни она Ватанга севги ва садоқат туйғуси, миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида тарбиялаш йўлида бекхёс хизмат қилган атоқли адабларимизга кўрсатилаётган юксак эъзоз ва эҳтиром ҳақида сўзлашди.

Маросимда Ўзбекистон Қаҳрамони, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Саид Аҳмад ва ҳассос шоира Саида Зуннунованинг магнит лентасига муҳрланиб, тарих мулкига айланиб қолган сўзлари катта қизиқиш билан тингланди.

Маросим сўнггида ҳайкал пойига гулчамбарлар қўйилди.

Бу гўзал ёдгорлик ўзида ифода этган таъсирчан бадиий мазмун ва чуқур ҳаётий фалсафаси билан юртдошларимиз, айниқса, ёш авлодимизни маънавий уйғоқликка, ҳаётга янгича назар, янгича тафаккур билан қарашга, беғамлик ва беғарвоқликка йўл қўймасдан, доимо оғох, ҳар томонлама сезгир ва уйғоқ бўлиш, яқин ва узоқ тарихдан ҳулоса чиқариб, мустақиллигимизнинг аҳамияти ва қадр-қимматини янада теяран англаб, уни кўз қорачиқдек асраш ва ҳимоялаш йўлида фидойилик кўрсатиш янашага даябат этади.

Тантананда Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг ўринбосари А.Икромов, Тошкент шаҳар ҳокими Р.Усмонов иштирок этди.

ЎЗА

ҲАР БИР ЎҚУВЧИ ЭЪТИБОРДА

«Ҳар қандай одам ҳам ўсмирлик чоғида, эндигина во-яга етиб келаётган даврида жамиятдан муносиб ўрни-ни топиши керак. Акс ҳолда, бу нарсаси ноҳуш оқибатларга, баъзан эса оғир фожияларга, ҳатто ижтимоий лар-залаларга ҳам сабаб бўлади... Биз жорий этилаётган маз-кур таълим модели орқали аввало ана шу вазиятнинг олдини олишимиз. Қолаверса, ёшларни муайян бир ихти-сосга эга қилиб, ҳаётга йўлланма берамиз. Дунёга умид билан қадам қўйиб келаётган навихол инсон ҳаётдан муносиб ўрнини топса, турмушдан, тақдирдан, вата-нидан рози бўлиб яшайди, умр бўйи бунёдкорлик фа-олияти билан машғул бўлади».

Президентимиз Ислам Каримовнинг 1998 йилда «Тафаккур» журнали бош муҳаррирининг саволларига жавобларида таъ-кидланган бу гоя ва мақсадлар бугун ҳаётда тўла ўз ифодаси-ни топомқда. Кадрлар тайёр-лаш миллий дастурига мувофиқ, ўқувчилар умумтаълим мактаб-даги 9 йиллик ўқишдан сўнг 3 йил давомида касб-хунар кол-лежлари ва академик лицей-ларда тахсил олиб, умумтаълим фанлари билан бирга замона-вий касб-хунарларни ҳам эгал-ламақда.

Ўзбекистон Республикаси Вази-рлар Маҳкамасининг 2013 йил 16 майда қабул қилинган «2013/2014 ўқув йилида Ўзбе-кистон Республикасининг ўрта махсус, касб-хунар таълим му-ассасаларига қабул тўғрисида»-ги қарори бу борадаги узвий-лиқни таъминлашда муҳим дастуриламла бўлаётир.

Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вази-рлиги Ўрта махсус, касб-

хунар таълими марказидан маъ-лум қилишларича, бу йил умум-таълим мактабларининг 9-син-фини 533 минг нафардан ортиқ ўқувчи битиради. Уларнинг 499 мингдан зиёди касб-хунар кол-лежларида, қарийб 34 минг на-фари академик лицейларда ўқи-шини давом эттиради.

Мамлакатимиз иқтисодиёти-даги ўзгаришлар ва меҳнат бо-зоридagi талабни эътиборга олган ҳолда таълим йўналиш-лари даяр талабига мослаштириб бори-лмоқда. 2013/2014 ўқув йилидан бошлаб 26 касб-хунар кол-лежи қайта ихтисослашти-рилади. Масалан, Асака иқтисо-диёт кол-лежи — Асака хизмат кўрсатиш касб-хунар кол-лежи-га, Арнасой транспорт-саноат касб-хунар кол-лежи — Арнасой тумани транспорт ва кишлоқ ҳўжалиги касб-хунар кол-лежи-га, Китоб тумани агробизнес касб-хунар кол-лежи — Китоб тумани агробизнес ва хизмат кўрсатиш касб-хунар кол-лежи-га, Навоий педагогика кол-лежи

— Навоий педагогика ва хизмат кўрсатиш кол-лежига, Олтинсой кичик ва ўрта бизнес кол-лежи — Олтинсой иқтисодиёт ва хиз-мат кўрсатиш касб-хунар кол-леж-ига, Хонқа энгил саноат касб-хунар кол-лежи Хонқа энгил са-ноат ва ахборот технологияла-ри касб-хунар кол-лежига ай-лан-тирилди.

Жорий йилда муҳандислик, ишлов бериш ва қурилиш тар-моқлари, кишлоқ ва сув ҳўжа-лиги, хизмат кўрсатиш йўна-лишларига янада кўпроқ ўқув-чилар қабул қилинади.

Қарор ва ижро

Айрим ҳудудлардаги ёшлар-ни яшаш манзилига яқин бўлган ўрта махсус таълим мас-канларида ўқишни давом этти-ришини таъминлаш мақсадида Қорақалпоғистон Республика-сида иккита, Қашқадарё, Самар-қанд ва Тошкент вилоятларида биттадан касб-хунар кол-лежи, Сурхондарё вилоятида битта касб-хунар кол-лежининг фили-али очилади.

Ўрта махсус, касб-хунар таъ-лими маркази томонидан Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вази-рлиги билан ҳам-корликда касблар фестивал-лари, кол-леж ва лицейларда «Очик эшиклар кўни» тадбир-лари ўтказилди. «Қамолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати, Халқ таъ-лими, Меҳнат ва аҳолини ижти-моий муҳофиза қилиш вази-р-ликлари билан ҳамкорликда

барча туман ва шаҳарларда «Му-тахассислик — сенинг келажа-гинг» мавзuida махсус кўргаз-малар ташкил этилди. Бундай кўргазмалар давом этади.

Ўқувчиларни таълимнинг кейинги босқичига йўналти-ришда қизларга алоҳида эъти-бор қаратилади. Педагоглар, амалиётчи-психологлар, ҳу-қуқшунослар, маҳалла ва хотин-қизлар кўмиталари фаоллари ҳамкорлигида ота-оналарга қиз-ларнинг жамиятда ўз ўрнини топи-ши, оиласи мустақкам бўлиши, фарзандларини бар-қамол этиб тарбиялаши, ўз ҳуқуқ ва бурчларини танишида ўқиш ва касб-хунар эгаллаш-нинг аҳамияти кенг тушунти-рилмоқда.

Умумтаълим мактабларида ўқувчи-ёшлар ва ота-оналар-нинг академик лицейлар ва касб-хунар кол-лежларида ўқи-шини давом эттириш тўғри-сидаги аризалари асосида 20 июн-гача шахсий ҳўжатлар йи-гма жилди шакллантирилади. Мактаб директорлари ёки ди-ректор ўринбосарлари 30 июн-гача бу ҳўжатларни кол-леж ва лицейларда ташкил этиладиган мас-лаҳат марказига топширади. Ҳўжатлар йи-гма жилди ўқув-чилар ёки уларнинг ота-она-ларига бериб юборилишига йўл қўйилмайди. Ўқувчилар акаде-мик лицей ва касб-хунар кол-лежларига тасдиқланган қабул кўрсаткичлари доирасида туш-ган аризалар асосида тенг шартларда (енгиллик ва имти-ёзларсиз) қабул қилинади.

Муайян кол-леж ёки акаде-мик лицейга қабулнинг тасдиқ-ланган кўрсаткичидан ортиқча аризалар тушса, Ўзбекистон Республикаси таълим муассаса-ларига қабул қилиш бўйича дав-лат комиссиясининг қарорига мувофиқ, Ўзбекистон Респу-бликаси Вази-рлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест мар-кази томонидан саралаш тест синовлари ўтказилади.

Шу кунларда Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вази-рлиги, Ўрта махсус касб-хунар таълими маркази томо-нидан ҳар бир ўқувчини ўз қизиқи-ши ва интилишига кўра касб-хунар кол-лежи ва акаде-мик лицейларга қамраб олиш бора-сидаги ишлар олиб бори-лаётир. Бунда турли вази-рлик ва идоралар, ҳокимликлар, маҳалла фаоллари, во-яга ет-маганлар билан ишлаш комис-сиялари, ҳуқуқ-тартибот идора-лари билан ҳамкорлик яхши самара бермоқда. Бу ёшлар-нинг жамиятда ўз ўрнини топи-шида, оилалар фаровонли-гини таъминлашда, ҳуқуқбу-зарлик ва назоратсизликнинг олдини олишда, барча соҳа-лар учун малакали мутахассис-лар тайёрлашда муҳим аҳа-мият касб этаётир.

Бу жараён танаффус, ча-м-ра ва узалиш бўлмайди. Ма-млакатимизда ҳар бир ёшнинг билим олиши, касб-хунар эгал-лаши давлат томонидан қафо-латланган. Зеро, билим ва касб-хунар инсонни қамолотга эл-тувчи, унинг ҳаёт йўлини ёритувчи энг асосий, ғоят му-ҳим воситалардан биридир.

Назозат УСМОНОВА,
ЎЗА мухбири

Хар бир ота-она фарзанди мактаб оstonасига кадам қўйиши арафасида ўзгача бир масъулиятни ҳис эта бошлайди. Айни кунларда мамлакатимиздаги таълим муассасаларида 1-синфга ўқувчиларни қабул қилиш бўйича тайёргарлик ишлари бошланди. Худуддаги 7 ёшли ўғил-қизларнинг ота-онасига бу борадаги тартиб ва мезонлар тушунтирилмоқда. Тахририятта муштарийлар мурожаат қилиб, ушбу мавзуда батафсилроқ маълумот беришимизни сўрашган. Жумладан, 6 ёшли болаларнинг мактабга қабул қилиш билан боғлиқ тартиб-қоидалар кўпчиликини қизиқтираётир.

Dolzarb mavzu

олиш учун зарур бўлган кўплаб жараёнлар мияда асосан 7-8 ёшда шаклланишини таъкидлашади. Бу даврда бола асосан ўйин фаолиятини бошидан кечираётгани туфайли атрофимиздаги олам ва меҳнат каби фанларни осон ўзлаштиради. Ўқувчининг эшитган ва кўрган маълумотларини тушуниши ҳам айнан шу ёшда ривожланади. Шунингдек, у ўзидаги ахборотни муайян тартибда баён қила олади, ақлий фаолият операцияларидан ўринли фойдалана билади. Шундай экан, тайёрлов гуруҳларида болага мактабда бериладиган билим ("Алифбе", санок сонлар)ни эмас, диққат, эътибор, идрок ва ақлни ўстирувчи ақлий машқларни ўргатиш наф беради. Масалан, "Гиламчаларни ямаймиз", "Бўш каттакчаларни тўлдириш", "Жуфтини топ" каби мантикий ўйинлар орқали бола ранглар, шакллар устида ишлайди, мазмунан бир сюжетли бўлган расмлар асосида ҳикоя тўзлади.

Айрим ота-оналар бола мактаб ёшига тўлмасдан унга ўқиш-ёзишни ва математик саводхонликини синдиришга ҳаракат қилишади. Улар бу уриниш билан фарзандини мактабга тайёрлашга интилаётгандек бўлишади. Бироқ бундай саъй-ҳаракатлар боланинг диққати, хотираси ва иштиёқини сўндириб қўйиши мумкин.

— Агар бола интеллектуал ва маънавий жиҳатдан тайёр бўлмай туриб, ҳарф ва рақамларни ўқиш-ёзишга мажбур қилинса, саломатлиги ҳамда психологик ривожланишига салбий таъсир этади, — дейди психолог Муҳайё Розикова. — Олти ёшли болаларда эса ушбу ҳолат дадада пишиб етилмаган тарвузни мажбуран қизартириш билан баробар. Ота-онанинг тазйиқи билан тарбияланган бола баъзи бир характер-хусусиятлар юзга келади. Устига устак, мактабда ўқитиладиган билимни олдиндан ўрганган ўқувчи "Буни биламан-ку", деган ҳаёлда безъетибор бўлиши оқибатида кейинчалик фанларни суст ўзлаштиради. Унда зерикish, лоқайдлик ва мудроқлик кузатилади. Мазкур ҳолат таъхис комиссияси талабларига жавоб беролмаган болаларда ҳам юз беради. Яъни, улар дарсда чарчаб, мавзуларни ўзлаштиришга қийналади, жисмоний ўсиши ҳам сустлашади. Бора-бора бу бола саломатлигига ҳам таъсир этиб, анемия хасталиги ва бўй ўсмаслигига сабаб бўлади. Шу боис фарзандларимизни мактабга ўз вақтида бериб, уларнинг ҳар томонлама баркамол бўлиб улғайишига замин ҳозирлайлик.

Шоира БОЙМУРОВА,
"Ma'rifat" муҳбири

ФАРЗАНДИНГИЗ МАКТАБГА ТАЙЁРМИ?

*бунда унинг саломатлиги, руҳий ва ақлий
ривожланиши муҳим аҳамиятга эга*

жасини ўрганишда бошланғич синф ўқитувчиси ҳам қатнашади. Ташхис синовидан ўтолмаган болаларни мактабга таълим муассасаси ёки уй шароитида мактабга тайёрлаш хусусида ота-оналарга зарур маслаҳат берилади.

Дарҳақиқат, янги ўқув йилида 529 минг 274 нафар ўқувчи мактабга қабул қилиниши кўзда тутилмоқда, уларнинг 70 минг 49 нафарини олти ёшли ўғил-қизлар ташкил этади. Бугун мактаб оstonасидаги боладан аниқ билимларига эмас, мустақил фикрлаш, катталар ва тенгдош ўртоқларини тушуниш, улар билан ҳамкорлик қилиш кўникмаси талаб этилади. Бу мезонлар махсус тест ишланмалари ва психологик ўйинлар орқали амалга оширилади. Жумладан, ўқувчининг диққати, идроки, ҳаёли, математик ва фазовий тасаввурини, нутқи, сезги, хотира, мантиқий ва образли тафаккурини шаклланиши текширилади. Шунинг учун бола мактабга кадам қўётганида қанчалик зеҳнли экани ёки ёзув-чизувни ўргангани эмас, балки янги билимларни эгаллашга ҳар жиҳатдан тайёрлиги, атроф-оламга мослашиши, воқеа-ҳодисани мустақил равишда таҳлил этиши муҳим саналади.

Эртақ бола тасаввурини бойитади

— Боғча ёшидаги боланинг диққати, хотираси мустаҳкамланиб, нутқий саводхонлиги ошишига эътибор берамиз, — дейди Тошкент шаҳридаги 86-МТМ mudirasi Гўзал Хўжаева. — Ўттиз етти йиллик таърибамдан келиб чиқиб айтаямани, тайёрлов ёшидаги

болаларни ҳарфларнинг босма шакли ҳамда содда санок сонлар билан таништиришнинг ўзи етарли. Бу даврда ўғил-қизлар жуда қизиқувчан ва интилувчан бўлади. Ёзма равишда билим бериш, матн ёдлатиш болани толиқтириб, ўқишдан беэдириб қўйиши мумкин. Шу боис муассасамизда тарбиячилар психологлар, педагоглар, ота-оналар ва тиббиёт ходимлари билан ҳамкорликда иш олиб боришади. Қолаверса, болаларнинг шу ҳудуддаги билим умумтаълим мактаби ҳаёти билан таништирилиб, ошхона, кутубхона, ўқув зали ҳақида тушунчалар бериб борилади.

Боғчада кичкинтойлар асосан дидактик ўйинлар ва жисмоний машқлар билан банд. Тайёрлов гуруҳи тарбияланувчилари билан ишлашда машғулотлар эркин тарзда ташкил қилинади. Тайёрлов дарслари эса ҳафта кунлари бўйича тақсимланган. Жумладан, икки соат математика, бир соат атрофимиздаги олам, икки соат тасвирий санъат, икки соат мусиқа ва икки соат бадиий адабиётга доир машғулотлар ўтилади. Бунда болалар бирор расм асосида ҳикоя тузиш ва сахналаштириш, деталлардан бино қуриш ёки лойдан буюмлар ясашни ўрганишади. Масалан, машғулот бошланишида тарбиячи "Уч оғайни ботирилар" эртагини сўзлаб беради. Болажонларда тушунча пайдо бўлган, эртақ қаҳрамонлари ва воқеа жойларини акс эттирувчи объект тасвири кўрсатилади. Улар расмларга қараб кетма-кетликда сюжет тўкишади. Кейин эса болалар эртақдаги "ака", "ука" ролини ижро этишади. Бу уринишлар бола та-

факкурини ўстиради. Қолаверса, китоб ўқиш ва мустақил фикрлашга ўрганади.

— Машғулот давомида жисмоний машқлар ҳам бажарамиз, — дейди тарбиячи Феруза Файзиева. — Чунки ақлий меҳнатдан кейинги ўйинлар саломатлик учун фойдали. "Болажон" дастури асосида ҳафта мобайлида 15 та мавзу бўйича ноанъанавий дарслар уюштирилади. Болаларни табиат қўйнида сайр қилдириш, боғда шەър ва ашула-лар ўргатишга одатланганман. Гоҳо саёҳат чоғида кераксиз буюмлар (пластика, қуриган даракт шох)дан турли хил пейзажлар ясаймиз. Эътиборлиси, болаларнинг қоғоздан ўйинчоқлар, матодан қуёш ва табиат манзаралари яратишни ўзлаштириши қўл моторикасини ривожлантириб, ақл-идроки ўсишига ёрдам беради. Бундан ташқари, кичкинтойлар хотирасини мустаҳкамлашда ўнча ихтиёрий сўзлар қатори (олма, китоб, қалам, даракт, сув, ойна, ёмғир, машина, самолёт, баҳор) айтилади ва маълум муддат ўтгандан сўнг ана шу сўзларни такрорлаш сўралади. Қўриш хотирасини ривожлантириш учун сўз ёки тасвири ёдда сақлаш, имо-ишора ёки ҳаракат орқали ифода-лаш вазифаси берилади. Шунингдек, бола ҳар бир сўз ёки иборага мос равишда расм чизиши керак бўлади ва бир-бир ярим соатдан кейин чизган расмларини қўлига олади. Сўнг расм қайси сўз учун чизилганини эслайди.

Ўз вақтида бўлгани яхши

Мутахассислар фарзандларимиздаги ихтиёрий диққат, хотира ва билим

— Халқ таълими вазирлиги кўрсатмасига асосан мазкур низомга ўзгартиришлар киритилиб, ташхисдан ўтиш талаблари белгиланди, — дейди ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика ташхис маркази директори Камол Фафуров. — **Жорий йилнинг 1 январидан 31 декабригача етти ёшга тўладиган болалар 1-синфга тўғридан-тўғри, шу йилнинг 1 январидан 1 сентябригача олти ёшга тўладиган болалар тиббий қўриқдан кейин психолог, логопед, шифокор иштирокидаги ташхис комиссияси хулосаларига кўра қабул қилинади.** Жойларда боланинг мактабга тайёргарлик дара-

Yangiliklarda yurt nafasi

❖ Пойтахтимизда Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Прогнозлаштириш ва макроиктисодий тадқиқотлар институти томонидан БМТ Тараққиёт дастурининг Ўзбекистондаги "Миллий ва маҳаллий даражаларда иқтисодий прогнозлаштириш ва режалаштириш салоҳиятини ошириш" лойиҳаси ва Германиянинг халқаро ҳамкорлик жамияти (GIZ) кўмағида ёш иқтисодчи олимларнинг иккинчи форуми ташкил этилди.

Тадбирда мамлакатимизнинг барча ҳудудларидаги илмий-тадқиқот муассасалари ва олий ўқув юр்தларининг икки юздан ортқ ёш олим ва мутахассислари иштирок этди. МДХ мамлакатларининг иқтисодчи олимлари ҳам форумга ўз тадқиқотларини йўлаган.

Форумда ёш олимлар макроиктисодий мувозанат, иқтисодий ўсиш омилларини тадқиқ этиш, макроиктисодий прогнозлаштиришнинг иқтисодий моделини ишлаб чиқиш, иқтисодий ўсишнинг энергетик самарадорлиги, инсон капитали сифати, замонавий банк тизими ривожига бағишланган тадқиқот ишларини тақдим этди.

Тадбирда ижтимоий соҳа, инсон капиталини ривожлантириш, таълим ва кадрлар тайёрлаш соҳасини тақомиллаштириш, аҳолининг турмуш даражаси, фаровонлиги ва бандлигини ошириш, сайёҳлик ҳамда ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий жиҳатдан комплекс ривожлантириш масалалари муҳокама этилди.

❖ Андижон вилоятида Ватанимиз мустақиллигининг йигирма икки йиллиги муносабати билан "Биз — буюк юрт фарзандларимиз!" шиори остида ёшлар фестивали бўлиб ўтди.

"Қамолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати томонидан бир қатор ташкилотлар билан ҳамкорликда ўтказиб келинаётган мазкур аъёнанинг тадбири ёшларни истиклол ғоялари ва Ватанга муҳаббат руҳида, юксак маънавият инсон этиб тарбиялаш, турли ёт ғоя ва мафкуралар таъсиридан асрашда муҳим аҳамият касб этмоқда.

Фестиваль доирасида вилоятдаги академик лицей ва касб-хунар коллежларида маданий-маърифий тадбирлар, учрашувлар, давра суҳбатлари ташкил этилди. "Президент асарлари билимдони", "Депутат ва ёшлар", "Замонамиз қарама-қарши", "Биз соғлом турмуш тарзи тарафдоримиз!", "Ҳеч ким меҳр ва эътибордан четда қолмасин" каби лойиҳалар шулар жумласидандир.

Андижон шаҳридаги Алишер Навоий номидаги маданият ва истироҳат боғида бўлиб ўтган фестивалнинг якуний қисмида беш минг нафардан зиёд йигит-қиз иштирок этди. Фестиваль доирасида ўтказилган тадбирларда фаол қатнашган бир гуруҳ ёшлар турли номинациялар бўйича муносиб тақдирланди.

❖ Самарқанд шаҳрида "Миллатлараро тотувлик ва диний баргиреклик — тараққиёт омилли" мавзусида илмий-амалий семинар ўтказилди.

"Обод турмуш йили" Давлат дастури доирасида Ўзбекистон Республикаси Байналмилал маданият маркази ва вилоят ҳокимлиги томонидан бир қатор ташкилотлар ҳамкорлигида ташкил этилган мазкур тадбирда вилоятдаги миллий маданий марказлар, давлат ва жамоат ташкилотлари ҳамда кенг жамоатчилик вакиллари иштирок этди.

Тадбир доирасида вилоятнинг бир қатор туман ва шаҳарларида "Обод турмуш шаклланишида миллий ва маънавий қадриятларнинг ўрни", "Ёшларни миллатлараро тотувлик руҳида тарбиялашда миллий маданий марказлар ва бошқа фуқаролик жамияти институтларининг роли" мавзусидаги илмий-амалий семинарлар ва давра суҳбатлари, "Кўпмиллатли ва кўп конфессияли Ўзбекистон" номли кўргазма ташкил этилди.

❖ Р.Глиэр номидаги республика ихтисослаштирилган мусиқа академик лицейида мусиқа, санъат ва маданият йўналишидаги ўрта махсус таълим муассасалари ёш ижрочиларининг республика кўрик-танлови бошланди.

Халқ таълими, Маданият ва спорт ишлари вазирликлари ҳамкорлигида ташкил этилган танловда Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳридаги ўрта махсус таълим мактабларининг 658 нафар ўқувчиси иштирок этмоқда.

Бир ҳафта давом этадиган республика кўрик-танловида фортепиано, торли, дамли ва зарбали чолғулар, халқ чолғулари, академик хонандлик, эстрада ижрочилиги, хореография, аъёнанив ижрочилик, театр санъати каби йўналишлар бўйича ғолиблар аниқланади.

Ўза ва махсус мухбирларимиз йўлаган материаллар асосида тайёрланди.

Асосий мақсад — таълим сифатини ошириш

Халқ таълими вазирлигининг навбатдаги ишлаб чиқариш ййгилиши видеоконференция тарзида ўтказилди.

Тадбирда вазирлик бошқарма ва бўлим бошлиқлари, Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазири, Тошкент шаҳар ва барча вилоят халқ таълими бошқарма бошлиқлари, ҳудудий малака ошириш ва давлат педагогика институтлари ректорлари, туман (шаҳар) таълим муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимлари мудирилари иштирок этди. Видеоконференцияни Халқ таълими вазири У.Иноятов олиб борди.

Ййгилишда якунига етган ўқув йилида халқ таълими тизимида олиб борилган ишлар сарҳисоби, таълим самарадорлигини таъминлаш чора-тадбирлари, шунингдек, келгусидаги устувор вазифалар муҳокама қилинди. Таълим муассасаларини янги 2013—2014 ўқув йили ва кузги мавсумига тайёргарлиги, 2013 йил Инвестиция дастурига қиритилган таълим объектиларидagi қурилиш-таъмирлаш ва жиҳозлаш ишлари атрофида таҳлил этилди.

Видеоконференцияда таълим муассасаларининг дарсликлар, ўқув-методик қўланмалар ва

педагог кадрлар билан таъминланиш ҳолати юзасидан ахборот эшитилиб, ҳудудий халқ таълими бошқарув идораларига муаммоларни ўз вақтида бартараф этиш юзасидан кўрсатмалар берилди. Шунингдек, 9-синф битирувчиларини ўрта махсус, касб-хунар таълим муассасаларига қамраб олиш масаласига алоҳида эътибор қаратилди. Масъул қолдирилган 9-синф битирувчиларини лицей ва коллежларга тўлиқ қамраб олишни мониторинг қилиш бўйича ягона "Мактаб битирувчиси — коллеж ўқувчиси" электрон дастурининг доимий ишлашини таъминлаш вазифаси топирилди.

Ййгилиш давомидида 2012—2013 ўқув йилида таълим муассасаларини аттестациядан ўтказиш ва аккредитациялаш ҳолати, ёзги соғломлаштириш оромгоҳлари фаолиятини мазмунли ташкил этиш, таълим муассасаларида ахборот-коммуникация технологияларидан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, аъёнанив август кенгашларига тайёргарлик ишлари юзасидан ҳам ахборот тингиланиб, бажарилиши зарур вазифалар белгилаб олинди.

Халқ таълими вазирлиги ахборот хизмати

Хорижий тилларни ўрганишда ҳамкорлик

Президентимизнинг "Чет тилларни ўрганиш тизимини янада тақомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори ушбу йўналишдаги сай-ҳаракатларни жадаллаштирди.

Чет тилларни ўқитиш тизими жаҳон стандартлари талаблари даражасида ташкил этиш йўлида хорижий мутахассислар тажрибаси билан танишиш, ўқитишнинг илғор методларини ўрганиш ва ама-

Jarayon

лиётга жорий этиш чоралари кўришмоқда.

Халқ таълими вазирлиги ташаббуси билан Франция

халқаро педагогик тадқиқотлар маркази, Версаль академияси ҳамда юртимизнинг француз тили фани ўқитувчилари ўртасида ўтказилган видеоконференцияда ҳам айни масалар юзасидан фикр-мулоҳазалар билдирилиб, ўзаро тажрибалар алмашилди.

МУХБИРИМИЗ

Саҳнада — мурувват уйи тарбияланувчилари

Юртимизда "Ҳар бир болага меҳр, эътибор!" шиори остида махсус ҳафталик ҳамда "Биз барқамол авлодимиз!" ўқунлиги доирасидаги тадбирлардан бири Ёш томошабинлар театрида бўлиб ўтди.

"Соғлом авлод учун" халқаро хайрия жамғармаси томонидан ташкил этилган мазкур тадбирда 2-сонли "Мурувват уйи" тарбияланувчилари томонидан саҳналаштирилган театр томошаси намойиш этилди.

— Мурувват уйимизда 357 нафар жисмоний ҳамда ақлий имконияти чекланган болажон тарбияланмоқда, — дейди 2-Мурувват уйи ўқув-тарбиявий ишлар бўйича директор ўринбосари Раъно Қориева. — Уларни соғломлаштириш, таълим-тарбия бериш ва турли тўғрақларга жалб этиб, кўниммага эга бўлишларига ёрдам бериш учун 37 нафар тарбиячи, 7 нафар шифокор, 17 нафар ҳамшира кечю кундуз хизматда.

Тарбияланувчилар иштирокидаги "Ирқит ўрдакча" спектаклини томоша қилар экансиз, ҳар бир қоракўзининг ўз истеъдодини ишга со-

либ, образга сидқидилдан ёндашаётганига гувоҳ бўласиз. Бу мусиқа раҳбари Таня Боброва, либослар бўйича мутахассис Татьяна Скобелева меҳнати маъсудлидир.

Тадбир якунида кичкинтойларга "Соғлом авлод учун" халқаро хайрия жамғармаси томонидан эсдалик совғалари улашилди.

Назозат ХОЛМЕТОВА, "Ma'rifat" мухбири

Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган сурат.

Yoz — 2013

«Нилуфар»нинг шодон кунлари

Қуюқ ва қалин соя ташлаб турган дарахтлар тағида болақайлар ўйин билан машғул. Кимдир асфальтга расм чизаётган бўлса, яна бири рақсга тушади. Шахмат ўйнаётган болақайларнинг баҳсини томоша қилаётган тенгдошларининг кўзида қувонч ва ҳайрат — ким ғолиб чиқар экан? Тарбиячилар болажонларнинг ўйин ва ҳаракатини кузатиб боришмоқда.

Зомин туманидаги 15-мактаб қошида ташкил этилган «Нилуфар» кундузги болажон оромгоҳи ҳар кун кичкинтойлар билан тўла. Оромгоҳга кам таъминланган оила

фарзандлари, ўқишда, турли тадбирларда алоҳида ўрнат қўрсатган 100 нафар ўқувчи биринчи мавсум учун қабул қилинди. Болажонлар 3 гуруҳга бўлинган ҳолда турли тад-

бирларда иштирок этишмоқда. Ўғил-қизларнинг мазмунли ҳордик чиқариши учун спорт, рақс ва мусиқа тўғрақлари мунтазам фаолият кўрсатаётир.

Ўқувчилар билимини мустаҳкамлаш ва дунёқарашини бойитишга қаратилган «Энг яхши китобхона», «Мен севган эртақ қарамон» каби беллашувлар катта қизиқиш уйғотди.

Абдусаттор СОДИКОВ, "Ma'rifat" мухбири

Биохилма-хилликни асраш муҳим

Табиятни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси томонидан «2011—2020 йилларда Ўзбекистонда биологик хилма-хиллик тўғрисидаги конвенциянинг стратегик режасини амалга ошириш учун биохилма-хиллик соҳасида миллий режалаштириш» лойиҳасини ҳаётга татбиқ этиш мақсадида семинар уюштирилди.

Иқтисодиётнинг ҳадал ривожланиши натижасида дунё бўйлаб экология бузилиб, баъзи биологик тур ва экотизимлар сезиларли даражада қисқармоқда. Шу боис 1992 йили Биологик хилма-хилликни муҳофаза қилиш бўйи-

ча БМТ конвенцияси қабул қилинди. Мамлакатимиз ушбу конвенцияга 1995 йили аъзо бўлди. 1998 йил Ўзбекистон Республикасининг биохилма-хилликни сақлаш миллий стратегияси ва ҳаракат режаси ишлаб чиқилди.

Семинарда сўз олганлар биохилма-хилликни муҳофаза қилишнинг кўпгина муаммоларига ечим излаш лозимлигини таъкидлашди. Лойиҳанинг мақсад-вазифалари ва амалга оширилиши лозим бўлган чора-тадбирлар атрофида муҳокама қилинди.

Дилшод КАРИМОВ, "Ma'rifat" мухбири

Ёнингда яхши ҳамроҳ бўлса, йўлнинг олислиги билинмайди, деган гап рост. Наманганнинг энг чекка қишлоқларидан бири Қизилёзидаги мактаб таърифини эшитиб, ўша томон отландик. Мақсад вилоятнинг энг обод таълим муассасаси, дея эътироф этилган билим даргоҳи фаолияти билан танишиш, ўқитувчилар ва ўқувчилар билан суҳбатлашиб, уларнинг қувонч ва таъшишларига шерик бўлиш эди. Автобекатда мактаб манзилни аниқлаб олай дея ҳайдовчидан суриштира бошлаганимда, йўловчилардан бири "Сиз ўзингизни уринтирманг, мактабга ўзим бошлаб бораман", деб қолди.

НАМАНГАННИНГ ЭНГ ОБОД МАКТАБИ

Таълим муассасасининг 17 нафар ўқитувчиси айна шу билим масканининг собиқ ўқувчилари саналади

Шу баҳона танишдик. Шаҳзода Иноятова — ўқитувчи, мен бормоқчи бўлаётган 36-умумий ўрта таълим мактабига кимё фанидан дарс берар экан. Ўзи ҳам шу мактабни тамомлагач, педагогика коллежидан, сўнгра Наманган давлат университетидан ўқибди.

Чекка бир қишлоқнинг оддий мактаби эди бир пайтлар, — деди у. — Кўримсиз, паст-баланд бино, фан кабинетларию ўқув жиҳозларини айтмасам бўлаверади. Қишлоғимиз ёшларининг бахти бор экан, Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммиллий дастурига мувофиқ бу ерда жуда катта ҳажмдаги бунёдкорлик ишлари бажарилди. Мактабимиз бутунлай ўзгача қиёфа касб этибгина қолмай, тўқис шарт-шароитларга эга замонавий билим масканига айланди. Борсангиз гапим муболага эмаслигига ўзингиз ҳам амин бўласиз.

Шу пайт суҳбатга яна бир ҳамроҳимиз қўшилди.

— Мен ҳам шу мактабда ўқиганман, — дея сўз бошлади Назиржон исмли янги танишимиз. — Бизнинг туман тоғли ҳудудда жойлашгани туфайли иқлими серёгин; айниқса, баҳорда жала-дўл ёғса, томлардан чакка ўтиб, синф хоналарига тоғора, челак қўйиб чикардик. Ҳозир икки фарзандим шу даргоҳда таълим олаётти. Уларнинг ўқишидан хабар олгани борганимда мактабдаги шинамлик, қулайлик ва ўқув шароитларига ҳавасим келади. Қизилёзиллик болаларнинг ҳам елкасига офтоб тегадиган қунар бор эканку, дея шукрона айтман.

Вилоят марказидан саксон чақирим олис йўл шу тариқа босилди-ю, мактабга кириб келдик. Очиғи, Шаҳзода Иноятова 36-умумий ўрта таълим мактаби шу ер эканини айтмаганидан соя-салқин дарахтзор, бог ва гулзорлар оғушидаги кўркам масканни бирор-бир оромгоҳ деб ўйлаган бўлардим.

— Мактабимиз дастурдан сўнг барча ўқув-лаборато-

рия жиҳозлари, мебеллар ва АКТ воситалари билан таъминланди, — дейди директор Собитжон Бахриддинов. — Ана шунинг ҳисобига ўқув жараёни ДТС талаблари асосида ташкил этиш, ўқувчиларга берилаётган билим сифати ва самарадорлигини ошириш имконига эга бўлди. Энг муҳими, ўқувчиларнинг билим эгаллашга иштиёқи, қизиқиши ортди. Буни улар эришаётган ютуқларда ҳам кўриш мумкин.

Дарҳақиқат, шу ўқув йилида ўтказилган билимлар беллашувининг вилоят босқичида тўрт нафар ўқувчи фахрли ўринларни эгалладди. Уч нафари эса навбатдаги республика босқичида қатнашиш ҳуқуқини қўлга киритди. Шунингдек, ўқувчиларнинг турли танлов ва фестиваллар, спорт мусобақаларида эришаётган ютуқлари замирида ҳам билим даргоҳида яратилган шарт-шароит, ёшларга берилаётган эътибор ва, албатта, уларга фан сирларини ўргатаётган ўқитувчи ва педагогларнинг салмоқли меҳнати бор.

Мактаб педагогларининг айтишича, мана олти йилдики, улар ўз меҳнати натижасидан қониқиб, роҳатланиб ишляптилар.

Эътироф этилганидек, шахар мактабларидан қолишмайдиган таълим муассасасини кейинги йилларда битирган ёшлар ҳозир мамлакатимизнинг турли олий ўқув юртларида таълим олишмоқда. Дарвоқе, ёш авлодга таълим-тарбия бераётган мактаб ўқитувчиларидан 17 нафари собиқ битирувчилардир.

— Биз яна бир қулайликдан мамнуний, — дея таъкидлади Собитжон Бахриддинов. — Спорт залида яратилган қўшимча имкониятлар спортга қизиқадиган ўқувчилар сони кескин ортишига сабаб бўлди. Айниқса, қишлоғимиз қизлари спорт тенниси, катта теннис ва волейбол бўйича турнир ва мусобақаларда муваффақиятли иштирок этаётгилар.

Мактабда фаолият юри-

таётган тўғарақлар ҳам ёш авлоднинг иқтидори, истеъдодини аниқлаш ва тарбиялаш, билимларини бойитишга хизмат қилаётир. 5-«А» синф ўқувчиси Маржона Абдуллажонована ана шундай қобилиятли ўқувчилардан бири.

— Ўтган йили «Янги авлод» болалар ижодиёти фестивалининг республика босқичида санъатнинг мини-атюра-хайкалтарошлик йўналиши бўйича қатнашиб, фахрли ўринга сазовор бўлдим, — деди Маржона. — Бунинг учун устозларим-

дан миннатдорман. Қолаверса, мактабимизда яратилган шароит ва имкониятлар боис маҳоратимни оширишга муваффақ бўлаяпман.

Мактабни оромгоҳга менгзаган эдик. Барчаси ўқитувчилар ва ўқувчиларнинг сазй-ҳаракатлари махсули экан. Манзарали дарахтлар ва гуллар Обод турмуш йилида янада кўпайибди. 300 тупдан зиёд янги мева ва манзарали дарахт, гул қўчатлари ўтказилибди.

Мактабимизни замон талаблари асосида сақлаш ва безатиш ўз ички имкониятларимиздан келиб чиқиб амалга оширилмоқда, — дейди директор ўринбосари Гулсора Атамова. — Мактаб томорқасида етиштирилаётган боғдорчилик ва сабзавот маҳсулотларини сотишдан ҳар йили 6-7 миллион сўм даромад оламиз. Бу маблағ билим масканимизни ободонлаштириш ва кўркамлаштириш, керакли ўқув жиҳозларини харид қилишга сарфланмоқда.

Янгикўрғон туманининг энг чекка қишлоғидаги 36-умумий ўрта таълим мактаби фаолияти ҳақидаги мухтасар ҳикоямиз шундан иборат. Йўлингиз шу томонларга тушса, бир кириб ўтинг. Қизилёзининг обод маскани қалбингизга ҳуш қайфият улашиши аниқ.

Ганишер АҚБАРОВ,
«Ma'rifat» мухбири

УМУМХАЛҚ ИШИГА АЙЛАНГАН ҚУРИЛИШ

Ўқув йили эндигина якунланган бўлса-да, Сурхондарё вилоятининг Шеробод туманидаги Гагирдак қишлоғи болалари, ота-оналар янги ўқув йилини интиқлик билан кутишмоқда. Боиси, мактаб биноси Инвестиция дастурига кўра капитал таъмирланаяпти. Насиб этса, янги ўқув йилидан ўқил-қизлар барча қулайликларга эга мактабда таълим-тарбия ола бошлайди.

Шеробод тумани халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимининг етакчи мутахассиси Эргаш Ўсаров маълумотларига қараганда, 2004—2009 йиллари туманда 1та янги мактаб қурилган, 20таси реконструкция қилиниб, 33таси капитал ва 10 таси жорий таъмирланган.

Тубдан янгиланган мактаблар қишлоқ ва маҳаллалар кўрқига кўрк бағишлади. Бундай ғамхўрликлардан руҳланган ўқитувчиларнинг ишга муносабати ўзгариб, ўқувчиларнинг билим самарадорлиги олдинги йилларга нисбатан ортмоқда.

2012 йили тумандаги 34-мактаб капитал таъмирланган бўлса, 49 ва 66-мактаблар реконструкция қилинди. Бу йил эса 40-умумий ўрта таълим мактабининг асосий биноси капитал таъмирла-

ўқитувчилар ва ота-оналарнинг кўмаги билан ишимиз ўйлаганимиздан ҳам унумли бўлмоқда. Улар бизнинг иссиқ-совуғимиздан ҳам хабар олиб туришибди. Насиб этса, мактабнинг янги биноси қишлоқ аҳли учун мамлакатимизнинг энг улуғ айёми — Мустиқиллик байрамига ажойиб совға бўлади.

Суҳбатимизга мактаб директори Эшнӣёз Эргашев ҳам қўшилди.

— Дунёдаги ҳеч бир мамлакат ёш авлодга, таълим тизимига биздагидек эътибор ва ғамхўрлик кўрсатмасан керак. Мусатақиллик йиллари амалга оширилган ишларни барчамиз кўриб, гувоҳ бўлаяпмиз. Олис қишлоқ мактаблари ҳам шахар мактабларидан қолишмайдиган даражада кўркам қиёфа касб этди. Яратилган шароитларни

Maktabga e'tibor — kelajakka e'tibor

ниб, 80 ўринли филиали биноси қуриляпти. Шу билан бирга 58, 67-мактабларда реконструкция ишлари жадал суръатларда олиб боришмоқда.

Гагирдак қишлоғидаги 67-мактабда амалга оширилаётган қурилиш ишлари билан яқиндан танишдик.

Икки қаватли бинода гишт териш тугатилиб, Шу томи ёпилибди. Дераза ромлари ўрнатилган. Айни кунларда сувоқ ишлари давом этмоқда. 12х24 ҳажмдаги спорт зали қурилиши ҳам жадал олиб бориляпти. Шуниси диққатга сазоворки, мактаб жамоаси, атрофдаги яқин умумтаълим мактаблари (14, 15, 27, 28, 29, 31-мактаблар) педагоглари ва техник ходимлари ҳам қурувчиларга елкадош бўлиб, бунёдкорлик ишларида фаол қатнашапти.

Жараён билан танишиш асносида қурилиш ишларини амалга ошираётган «Термиз-Собир қурувчи» хусусий фирмаси иш юритувчиси Чори Ҳасановни суҳбатга тортидик.

— 2013 йилнинг февралидан иш бошлаган эдик. Режа бўйича 1 млрд. 143 миллион сўмлик қийматга эга 315 ўринли 2 қаватли бино ва спорт залини шу йилнинг 10 августига қайта қуришга топширишимиз керак. Барча қурилиш материаллари, техника, ишчи кучи етарли. Маҳалла аҳли,

эса авваллари фақат орзу қилардик.

Илгари болаларимиз анча олисда жойлашган 15-мактабга қатнаб ўқирди. Кейинчалик мактабга таълим муассасаси биносини мослаштириб мактаб қилиб олдик. Аммо замон талабига жавоб бермас эди. Янги ўқув йилидан бошлаб бу муаммо бартараф этилди. Шу боис барча қишлоқдошлар қурувчиларга кўмаклашапти. Жамоамиз ҳам меҳнат таътилини шу ерда ўтказишга қарор қилди. Янги ўқув йилидан мактабимизга 94,8 миллион сўмлик ўқув-лаборатория жиҳозлари, мебеллар, компьютер ҳам берилади. Бу эса таълим сифати янада ошишига хизмат қилиши шубҳасиз.

Чиндан ҳам, қурилиш майдонида каттаю кичкинор бир тану бир жон бўлиб ишляётгани, ҳеч ким бу ишга бефарқ эмаслиги таҳсинга сазовор.

— Фарзандларимизга давлатимиз шу даражада ғамхўрлик кўрсатаётган бир пайтда томошабин бўлиб туришимиз уят, — дейди маҳалла фуқаролар йигини раиси Панжи Тоғаев. — Шу боис маҳалла фаоллари, фермер ва тадбиркорлар, қўйингки, барча қишлоқдошлар бугун қурувчиларга камарбаста.

Норқувват ТўРАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири

Diqqat, yangi rukn: **Gazeta va gazetxon**

Yangi gazeta kўlingizga tegdi. Uning sahifalaridan mamlakatimiz hafti va horix yangiliklari, ta'lim muassasalari faoliyatining tegishi iynaliqlariga taalluqli b'ulgan tavsiyaviy xususiyatga ega metodik materiallar, ta'limiy maqolalar u'rin olgan. Ular qachonki u'z u'kvuchisini topsa, kimgadir nafti tegsa shundaagina ijo-diy jamoa maqsadiga e'rishgan b'uladi. Albatta, har qanday ta'xir-riyat ham u'z me'hnati ma'xsulidan k'upchilikni ba'xramand e'tishni aso-siy vazifasi deb biladi. Shunday gazetxonlar borki, gazetaning har bir sonini avaylab-asraydi e'ki u'ziga kerakli maqolalarni kirki-b olib jamlab boradi. Ular bu materiallar vaqti kelganda juda asqotishini yaxshi biladi. Biroq, u'kvuchilar ichida ta'lim nashrlari b'ulgan gazeta va jurnalnlarni shunchaki varaklab k'uydi-ganlari ham topiladi.

«Ma'rifat» gazetasiining «Mutaxassis minbari», «Millat mulki», «Sim-sim», «O'qituvchiga yordam», «Sinab ko'ring», «Ilg'or tajriba» kabi rukn-lari ostida taniqli olimlar, ta'xiribali psixolog va pedagoglar-niing bugungi kunning dolzarb masalalariga doir maqolalari mun-tazam berib borilmoqda. Ta'xiriatimizga kelayotgan maktablar, telefon va elektron pochta orkali kilina'etgan murojaatlaridan ham b'ili sh mumkin, k'uplab ilg'or pedagoglarimiz ulardan ish jara'e-nida samarali foydalana'etir. Bu albatta bizni kuvontiradi. Ga-zetamizda «Gazeta va gazetxon» nomli yangi rukn ta'skil e'tishdan maqsadimiz ham ta'xiriat hamda ta'lim muassasalari u'rtasida-gi hamkorlikni yana-da mustahkamlash, nashrning u'kvuchilarga foy-dalilik dara'jasini yana-da oshirish, muhtariylarining ushu iynali-shdagi taklif-mulohazalarini muntazam u'rgani b'ori sh va kel-gusida aks e'ttirikishdan iborat.

Kuyida berilayotgan materiallarda gazeta-da e'zlon kilingan ma-qolalar iuzasidan ta'lim muassasalari jamoalari u'rtasida ta'skil e'tilgan mu'hoakamlar, pedagoglarining munosabatlari u'z ifodasini topgan. Uylaymizki, bunday ta'dbirlar har bir jamoada ta'skil e'ti-lib borilsa, ikki tomon uchun ham birdek manfaatli b'ulur e'di.

U'KVUCHI U'Z U'RNINI TOPSIN

shunda deviant xulq-atvor shakllanmaydi

Kadrdon gazetamiz «Ma'rifat»-ning har bir soni u'z vaqti-da k'ulimiz-ga e'tib keladi. Bir-biri-dan kizikarli maqolalar-ni u'qib, hamkasblarimiz bilan mu'hoaka kilamiz. Jumladan, Vasila Kari-movaniing 2013 iyl 11 may sonida chop e'tilgan «Devi-ant xulq-atvor: voyga e'tma-gan farzandlarimizni un-dan asraylik» maqolasini ham diqqat bilan u'qib chik-dik.

Material, ayniqsa, sinf ra'xbarlari uchun foydali ekan. Bolaning har tomonlama barqamol b'ulib voyga e'tishda u'kvuchilar ham ota-ona singari bevossita mas'ul sanaladi. U'kvuchining kun b'uyi asosiy vaqti makta-bda, muallimlar k'uz u'ngida u'tadi. Shu bois u'ndagi ru-xiy u'zgarishlarni, fe'lat-vori-dagi o'gishlarni

u'kvuchilari tez ilg'aydi.

Muallif «voyga e'tma-gan» tu'sunchasini inson-niing biologik emas, psixo-logik xolatiga nisbatan ishlatadi. Maqolani u'qigan u'kvuchchi bolaniing ru'xii olamini oson tu'su-na bo'shlaydi. Mu'hoaka-lar cho'gi shunday xulosaga kel-dikki, u'kvuchchi o'ila-da va makta-bda u'z u'rnini top-ma-sa, unda deviant xulq-atvor shakllanishi uchun ilk «mu-xit» iuzaga keladi. Ilgari biror u'kvuchchi e'mon ish kilib k'uyisa, sinfda iyni-li sh u'tkazib i'zza kilardik. E'ndilikda bolalar bilan gu'ru'xlariga b'ulini b, bosk-i-ima-bosk-i sh o'lib bo-ri sh kerakligini anglagan xolda ishlaymiz.

Maktabimizda 48ta sinf bor. Yuqori sinf ra'xbarlari u'kvuchiniing ru'xii xolatini u'rganadi-gan anketa tu'zgan. Unda

u'kvuchidagi u'zgarishlar k'ayd e'tib boriladi. Agar tarbiyasi og'ir bola b'ulsa, u bilan qay tartibda ish-langanini e'zilib, ch'orak yakunida xisobot tay'erla-nadi. Maktabimizda tu'rt na-far u'kvuchchi maktab ichi-na bo'shlaydi. Mu'hoaka-lar nazoratida turar e'di. Ulardan ikki na'fari na-zoratdan chikarildi.

Maktabimizda 1534 na-far u'kvuchchi ta'lim oladi. Ularniing har biri u'ziga xos o'lam b'ulib, alohida-alohida e'tibor талаб e'ta-di. U'kvuchilarniing oilasi bilan aloqa bo'g'lashda Bog'k'uch, Obi Nazir, Gulobod ma'xallalari faollari bizga a'qindan k'umaklashib keladi.

Дилфуза НИЗОМОВА,
Шайхонтохур
туманидаги
102-умумтаълим
мактаби директор
u'rinbosari

ТАДБИРЛАРГА ТАЛАБНИ
КУЧАЙТИРДИК

e'xud suv idish rangida tovlanadi

«Ma'rifat» gazetasiining shu iyl 16 fevral' sonida e'zlon kilingan «Mak-tabdagi bayram ta'dbirleri u'kvuch-i-niing ma'naviy olamini boyitishga xizmat kilsin» maqolasini pedagogik jamoamiz bilan atrofli ch'urani b'chdik. Muallif Feruza Xolmurodo-va xaqli ravi shda ta'xkidlaganidek, chindan ham, k'upgina maktablardagi ma'naviy-ma'rifii ta'dbirler kun-gildagidek u'tkazilma'etir, engil-elpi kuy-k'ushiklar u'kvuchilar ongu shuuri ga salbiy ta'sir k'ursatmoqda.

Ta'lim jara'e'nida na'faqat dar-slar, balki ma'naviy-ma'rifii ta'dbirler ham mu'xim. Dar-sda u'ttiz u'kvuchchi sabo'q olsa, ta'dbirde esa iuzlab u'gil-kizlar ishtirok e'tadi. U'kvuchchi dar-sga kan-day tay'ergarlik bilan k'irsa, ta'dbir-larga ham ana shunday mas'uliyat bilan e'ndashi sh kerak. Mu'hoaka cho'gi-da ta'd-birlerga na'faqat sinf ra'xbarlari, balki har bir fan u'kvuchchisi mas'ul e'kaniga alohida u'rgu berildi.

Yangi u'kvuchchi iylida ta'dbirler-ni re'ja asosida va iusak saviyada ta'skil e'tish b'uyicha i'zchi gu'ru'x tu'zila-di-gan b'uldi. Gu'ru'x tarkibi ga ona tili va ada-bi'et, musiqa ta'limi u'kvuch-i-lari, psixolog, «Kamolot» E'IX e'ta'chi-si, kutubxonachilar jalb e'tiladi. Sce-

nar'iy ta'dbirdan bir oi oldin ishlab chikilib, i'zchi gu'ru'xiga mu'hoaka uchun takdim e'tilishi kerak. Shuningdek, ishtirokchi u'kvuchilar r'uyxati tu'zi-lib, i'jodkor va i'ktidorlilari tan-la-b olina'di. Ammo past u'zlashtiruv-chi u'kvuchilar ham e'tibordan chet-da kolmasligi kerak. Sababi, a'irim bo-lalar fanlarni u'zlashtirishga k'iy-nal-sa-da, i'ktidori kuchli b'uladi. Ya'sirin iste'dodini namo'e'n e'ti sh uchun ularni ta'dbirlerga k'uproq jalb e'ti sh maqsadga muvofiqdir. Sinf ra'x-bari va musiqa u'kvuchchisi ta'dbir-da foydalana'digan k'ushiklarni mi'lliy mentalitetimizga va bolalar e'shiga mosligi, bayramona ru'xdaligiga qara-b saralaydi. U'kvuchilarniing libosiga ham jiddiy e'tibor karatila'di.

U'kvuchiniing badiiy saviasi, musi-kiy madaniyatini shakllantirishda maktab ta'dbirleriniing u'ri be'ki'et. Z'ero, Abdurayf Fitrat ta'xkidlaganidek, suv k'ayisi rangdagi idishga so-linsa, sh rangda tovlanadi, bolalar ham mu'xitning har qanday odat va ax-lokini su'zsiz q'abul kiladi.

Гулчебра АШУРОВА,
Термиз шаҳридаги 13-умумтаълим
мактаби директор u'rinbosari

Автобуга чикдим.
Одам роса k'up. Ikki
dugona u'zaro su'xat-la-shi b'etayotgan e'kan. Beixti'ir
ularniing gaplari ku'logim ga chali-n-di:

— Qancha yaxshi u'qimay, fizi-ka-dan baribir tu'rt k'uydi.
— Nima ga?

Aks sado

k'uymasdi. Ajablanar-dim, k'anday k'ili b' ikki fanni bir-biri-lashi b'etayotgan e'kan. Beixti'ir

ga tak'oslab ba'xolash mumkin? Bu ikki vo'qea bir-birini tak-rorlayotgandek tu'uldi men ga. Ped-a-goglar orasida shundaylari ham borligidan k'unlim xira tortdi. Iy'k! Bunday b'ulishi kerak emas.

БАҲО ЭМАС,
БИЛИМ БОҚАДИ...

U'kvuchiniing ha'etiiy mu'jalplari, 2013 iyl 22 may

— Bilmadim, — de'ya i'yg'lab yubordi. — Domlaga ayt-sam, «Bo'shka fanningiz ham tu'rt e'kan-ku», de'yd-i...

Ikki sinfdo shu'xat u'kvuchilic k'ezlarimda-gi bir vo'qeani e'dimga sol-di.

Sinfdo shim Dилфуза барча fan-lardan yaxshi u'kisa-da, matematika-dan k'iyinalardi. Shu dar-sdan e'zma ish b'uladigan kuni tu'satdan bo'shi-ga og'rik k'irib, kasal b'ulib q'olardi. Ruxsat olardi-da, u'yg'a ketardi. Bo'shka fanlardan ba'xosi yaxshi b'ulgani bois ustoz unga e'mon ba'xo

Axir, bu u'kvuchchi e'ki talabaniing ru-xi'yatini ch'ik'tirishi mumkin-ku. Fan-ga kizikishini su'ndaylari, bundan keyin yaxshi u'kvuchchisi ham e'xti-moldan xoli emas.

Nima b'ulganda ham, tengdo'sla-rim ha'etiiy mu'jalplarni ba'xolarga q'arab olmasligini istardim. Kela-jakda k'un-daliginiingizdagi ra'qamlar emas, ch'ina kam u'zlashtirgan bili-minigiz kamolot sari e'taklaydi.

Райхона ОЧИЛОВА,
«Ma'rifat» маҳорат мактаби
тингловчиси

МАРОҚЛИ
ҲОРДИҚ

Бухоро шаҳридаги 14-умумтаъ-лим мактаби қошида та'skil e'til-gan «Шодлик» кундузги оромго'хи e'zgi та'xтилга ch'iqqan u'gil-kizlar bilan gavjumlashmoqda.

Оромго'хда 160 на'far u'kvuchiniing марокли дам олиши uchun барча шароит ва кулайлик яратилган. U'gil-kizlariniing хо'hi sh-istaklari, kizi-ki-shlari inobatga olinib yangi tu'ga-raklar, sport sekciyalari faoliyat i'yl ga k'uyildi. Ular-da interfaol usullarda u'tkazilayotgan mashg'ulot-lar bolalar ga man'zur b'ulmoqda. Оромго-хдаги ikki yarim min ga q'am kitob fon-diga e'ga kutubxona ham ularniing xizmatida.

Суратда: «Шодлик» оромго'хиди.

Тоҳир ИСТАТОВ (ЎЗА)
олган сурат.

Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика тахсис марказининг расмий веб-сайти — tashxis.uz такомиллашган шаклда иш бошлади. Олдинги bitiruvchi.uzдан фарқи равишда сайт кўплаб афзалликларга эга. Энди у битирувчилар ҳақидаги маълумотлар тўлақонлигини таъминлайди, умумтаълим мактабларининг касб-хунар коллежлари, академик лицейлар билан ҳамкорликдаги фаолиятини ўзида акс эттириб туради, ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўқувчилар давоматини таъминлаш ва назорат қилишга кўмаклашади. Ҳатто кейинги йиллардан коллеж битирувчиларининг ишга жойлашуви борасидаги маълумотларни ҳам ўзида жамлаши назарда тутилган.

Эътиборлиси, аини пайтда сайт 2012-2013 ўқув йилида умумий ўрта таълим мактаблари 9-синфини тугатаётган 533 минг 658 нафар ўқувчининг барчаси ҳақида маълумотларни жамлаган. Хусусан, ўқувчининг исми-шарифи, туғилган санаси, шаходатнома рақами, танланган ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаси, йўналиши, иккинчи ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаси ва йўналиши (биринчисига ижодий имтиҳон ёки синовдан ўтолмаган тақдирда), таълим тили ва касб танлови кимнинг хоҳишига кўра амалга оширилгани ҳақидаги маълумотлар акс этади. Касб-хунар коллежи ва академик лицейлар ҳақидаги маълумотлар эса қайси коллеж ёки лицей қандай йўналишда таълим бериши, ўқувчининг танланган касби бўйича қайси таълим муассасаларида тахсил олиш мумкинлиги ҳақидаги саволига жавоб беради. Электрон тизим яна кўплаб вазифаларни ўз зиммасига олган бўлиб, қуйида бу ҳақида кенгроқ тўхталамиз.

ҲАР БИР МАКТАБ ЎЗ ПЕРСОНАЛ КАБИНЕТИГА ЭГА

— Сайт фаолияти 9-синф ўқувчиларини касбга йўналтириш, онгли равишда касб танлашга тайёрлаш ва ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўқишга тўлиқ қамраб олиш масалаларини ҳал этишга қаратилган, — дейди марказ директори Камол Ғафуров. — Сайтни битирувчи синф ўқувчиларини касб-хунар коллежлари, академик лицейларга қамраб олиш механизмининг электрон кўриниши десак бўлади. Унда, аввало, ўқув йили давомида юртимизнинг барча умумтаълим мактабларида битирувчи синф ўқувчиларининг қайси касбга, соҳага мойиллиги борлигини аниқлаш мақсадида ўтказилган сўровномалар натижалари акс эттирилди. Жамланган маълумотлар базасида ўқувчиларнинг қизиқишлари ўрганилади, қайси ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасасида тахсил олиш истагидигилар кўпчилиги ва касбига аниқланади.

Сайтда республикамиздаги ҳар бир мактабнинг ўз персонали кабинети бор. Кабинетга мактаб директори, психологининг маълумотлари ва ҳар бир ўқувчи ҳақидаги ахборотлар белгиланган масъул ходим томо-

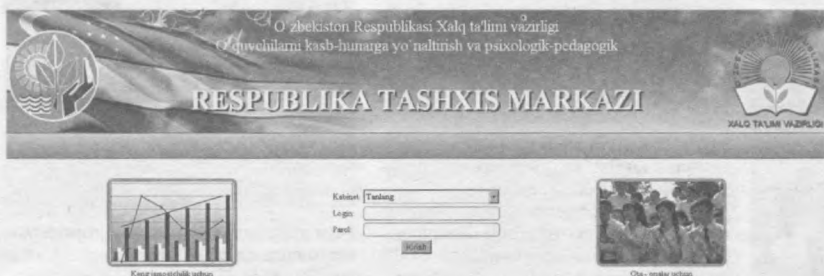
ота-оналарга ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари ҳақида батафсил маълумот бериш имконига ҳам эга бўлди. tashxis.uz умумий ўрта таълим мактабларининг 9-синф битирувчиларини ўзлари танлаган ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўқиш билан тўлиқ қамраб олиш баробарида таълим олаётган ўқувчиларнинг давоматини таъминлаш ва назорат қилишга ҳам кўмаклашади. Асосийси, бу механизм таълим сифати ва самарадор-

мавжуд иккинчи танлаган академик лицей ва касб-хунар коллежи ва унинг тайёрлов йўналиши ҳам белгилаб қўйилади. Бунда икки йўналиш бир хил қиритилишига тўсиқ қўйилган. Шу билан бирга, ўқувчининг танлаган икки йўналиши бир-бирига яқин бўлиши керак. Айни кундаги асосий эътибор ва таҳлилларимиз ҳам шунга қаратилган. Шунингдек, яратилган маълумотлар базасини таҳлил қилиб битирувчилар орасида қайси йўналиш

Diqqat, yangilik!

махсус, касб-хунар таълими муассасаси ўқувчиларининг давомати борасидаги маълумотлар сайтдаги академик лицей ва касб-хунар коллежи ўқувчилари давоматини назорат қилиш электрон дастурига жойлаштирилади. Дастур орқали ҳар бир ўқувчининг маълумотлари у тахсил олган мактабга, кейинги ўринларда ўрта махсус, касб-хунар таълими ҳудудий бошқармалари, халқ таълими бошқармалари, туман (шаҳар) ХТМФМТТЭБда ташкил этилган мувофиқлаштирувчи кенгашга узатилади. Унга жавобан ўқувчи тахсил олган мактаб маълумотлар базасини ахборот билан бойитади. Айтилик, бу ўқувчининг ота-онаси билан олиб борилган суҳбат натижаси бўлиши мумкин. Тўлдирилган ва батафсил маълумотлар академик лицей ва касб-хунар коллежи ўқувчилари давоматини назорат қилиш электрон дастури орқали яна ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаси, ўрта махсус, касб-хунар таълими ҳудудий бошқармалари, Халқ таълими бошқармалари, туман (шаҳар) ХТМФМТТЭБда ташкил этилган мувофиқлаштирувчи кенгашга қайтади. Шунингдек, бу маълумотлар базаси Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази ва Халқ таълими вазирлиги (тахсис маркази)га ҳам келиб тушади. Улар орқали Ўзбекистон таълими ривожлантириш бўйича идоралараро мувофиқлаштирувчи кенгашга узатилади. Эътиборлиси, юқорида номи келтирилган ташкилотларнинг барчасининг бу борада бажарадиган ишлари, сайёҳаракатлари белгилаб қўйилган.

— Бу тизим мактаб+коллеж, академик лицей ўрта-синфдаги ҳамкорлигининг изчиллигини, доимийлигини таъминлайди, — дейди Абдували Паёзов. — Мактаб ўз ўқувчисининг лицей ёки коллежга ўқишга жойлашуви, ўқиш давомидаги кўрсаткичлари, қолаверса, ишга жойлашувига бўлган жараёнини кузатади, зарур ўринларда ўз тавсияларини беради. Ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасаларида ўқувчилар давоматини таъминлаш ва назорат қилиш механизмининг амалиётга самарали жорий этиш мақсадида жойларда ўқув-семинарлар ўтказиб борилди.

TASHXIS.UZ

касбга йўналтириш ишларининг электрон механизми сифатида фаолият юритади

нидан мунтазам киритиб борилади. Боланинг қайси касбни танлаши, қайси таълим муассасасида тахсил олиш нияти борлиги аниқланган, ҳужжатларни қайси академик лицей ёки касб-хунар коллежга топширгани ҳам шу тизим орқали мониторинг қилиб турилади. Натижада республика миқёсидаги маълумот ва таҳлиллар бир жойда жамланади.

Ўқувчи ҳужжатларини ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасасига олиб бориб топширгач, коллеждан бириктирилган масъул ходим маълумотлар электрон базасини шакллантиришни ўз зиммасига олади, энди база коллеж ёки лицейнинг персонал кабинети орқали мужассамлашади. Бугун сайтда 9000дан ортиқ мактаб кабинети мавжуд бўлса, энди қарийб 1500 мингта ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасалари кабинетлари ҳам очилади. Шу тарзда мактабни би-тирган ўқувчи коллеж ёки лицейга назоратли тарзда қамраб олинади. Иккинчи қадамда ўрта махсус, касб-хунар таълими муассасасида боланинг ўқиш давомида дарсга қатнашиш жараёнини кузатиш ва назорат қилиш бўйича ҳам вазифаларни белгилаб чиқдик. Бу борада Ўрта махсус, касб-хунар таълими маркази, Халқ таълими вазирлиги, "Маҳалла" хайрия жамоат фонди билан ҳамкорликда қўшма қарор қабул қилинди. Ундан кўзланган мақсад — касб-хунар коллежи ва академик лицейларда ўқиётган ўқувчилар давоматини назорат қилиш, мониторингини олиб бориш. Демак, бу борадаги тизим тўла шаклланди, деб бемалол айтиш мумкин. Айни пайтда сайт

лигини оширишга хизмат қилади.

САЙТНИНГ ТУЗИЛИШИ ҚАНДАЙ?

Сайтнинг тузилиши ва ишлаш тартиби ҳақидаги саволларимиз билан яратувчиларидан бири, марказнинг ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш методик таъминоти бўлими бош-лиги Абдували Паёзовга мурожаат этамиз.

— Халқ таълими вазирлиги тасарруфидagi 9765 мактаб, шунингдек, бошқа вазирликларга қарашли мактаблар битирувчилари тўғрисидаги маълумотлар, касаллиги сабаб таълимнинг кейинги босқичига тортилмайдиган ўқувчилар ҳақида ҳам маълумотлар базаси шакллантирилди, — дейди у. — Электрон база www.tashxis.uz манзилида жойлаштирилган бўлиб, унга "bitiruvchi" ойнаси орқали кирилади. Электрон база 3 асосий қисмга бўлинган. Улар кенг жамоатчилик фойдаланиши учун, мактаб, туман (шаҳар) ва вилоят кабинети ҳамда она-оналар учун очилган веб-саҳифалардир. Ҳар бир мактаб учун яратилган шахсий кабинетга Республика тахсис маркази томонидан берилган логин ҳамда бир марталик парол орқали кирилади. Кейинчилик парол мактаб томонидан ўзгартрилади. Ҳар бир 9-синф битирувчиси ҳақида шакллантирилдиган маълумотлар базасига биринчи йўналиш, яъни дастлабки танлаган академик лицей ва касб-хунар коллежи, унинг тайёрлов йўналиши қиритилади. Саралаш тест синовларидан ўта олмаган тақдирда қабул қилиш имконияти

ва мутахассисликка қизиқишнинг катталигини ва қайсиларига талабнинг камлигини аниқлаш мумкин.

Ҳар бир туман (шаҳар) халқ таълими муассасалари фаолиятини методик таъминлаш ва ташкил этиш бўлимлари ҳамда Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Тошкент шаҳар ва вилоятлар халқ таълими бошқармалари учун ҳам шахсий кабинетлар ташкил қилинган. Туман(шаҳар)лар ҳамда вилоятлар кабинетига ҳудуддаги жами мактаблар, улардаги битирувчилар сони ҳақидаги статистик маълумотлар берилади. Мухими, кенг жамоатчилик ҳамда она-оналар учун мўлжалланган веб-саҳифалар очик шаклда бўлиб, уларга қийинчиликсиз(паролсиз) кириб маълумотлар билан танишиш мумкин.

ДАВОМАТ ҚАНДАЙ НАЗОРАТ ҚИЛИНАДИ?

Сайт орқали ўқувчиларнинг давомати қандай назорат қилиниши ҳам кўпчиликда қизиқиш уйғотмоқда. Шу боис назорат тартиби билан таништириб ўтамиз. Юртимиздаги ҳар бир ўрта

Хулоса ўрнида

Кўп бора тақдорланган фикрни яна бир бор қайтарамиз: касб танлови — бахт ва тақдир танлови. Ўқувчиларни касб-хунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика тахсис марказида амалга оширилаётган барча ишлар мана шу танловнинг тўғри ва муваффақиятли амалга оширилишига хизмат қилишга қаратилган. Кўриниб турганидек, ишлар тақдирига дахлдорлик ҳар жихатдан чуқур ҳис этилмоқда. Ишонч билан айтиш мумкин, tashxis.uz касбга йўналтириш фаолиятининг тезкор, самарали амалга ошишида кўзгу вазифасини ўтайди.

Санобар ЖУМАНОВА,
«Ma'rifat» мухбири

БУХОРО ЭСТАФЕТНИ ФАРҒОНАГА УЗАТДИ

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Куйида спортчиларнинг 12 спорт тури бўйича якка ва жамоавий тартибдаги баҳсларда эришган натижалари билан танишасиз.

ФУТБОЛ. «ҚИЗИЛ» ВА «САРИҚ»ЛАР ЖАНГИ

Бухоро давлат университетидаги стадионга келган мухлислар «Универсиада — 2013»нинг футбол бўйича ҳал

қилувчи учрашувда майдонга чиққан Тошкент шаҳри ва Хоразм вилояти терма жамоаси ўйинчиларини худди Европа чемпионлар лигаси финали иштирокчилари «Бавария» ва «Боруссия» жамоаларига ўхшатишди. Чунки тошкентликлар қизил, хоразмликлар эса сариқ либосда эди. Қолаверса, матчни завқ билан кузатиб ўтирган Тўйбой ақанинг айтишича, ўйин шиддат ва мурасасизлик борасида ҳам чемпионлар лигасидан қолганимиди.

Таркибида бир қатор таниқли ёш футболчилар бўлган пойтахт жамоаси рақибларидан устун экани фақат ҳисоба эмас, ўйин жараёнида ҳам аён бўлди. Қуръа натижасига қўра, омади келиб тўғридан-тўғри ярим финалга йўлланма олган хоразмликлар финал йўлланмаси учун фарғоналикларга қарши тўп суриб, 4:2 ҳисобида зафар қучганди. Тошкентликлар аввал самарқандлик тенгқурларини, кейин ғолибликка даъвогарлардан бири бўлган қашқадарёликларни енгди. Финалда эса 2:0 ҳисобида ғалаба қозongan Тошкент шаҳри жамоасига олтин медаль nasib қилди.

Учинчи ўрин учун ўтказилган баҳсда эса Қашқадарё йигитлари фарғоналик дўстларини 4:1 ҳисобида мағлубиятга учратди.

Рақиблар дарвозасини 6 марта ишғол этган пойтахтлик Шаҳбоз Эркинوف тўғрар, қашқадарёлик талаба Э.Сунонов энг яхши дарвозабон бўлди.

ВОЛЕЙБОЛ. ФУТБОЛНИНГ «ҚУШНИ»СИ

Футбол баҳслари ўтаётган стадионга шундоққина ёндош қурилган янги спорт залида кечган волейбол баҳслари томошабоплик бўйича гўё «миллионлар

ўйини» билан баҳслашди. Мухлислар бир стадионга, бир қийқириклар тинмаган волейбол майдонига югурарди.

Қизлар ўртасида кечган баҳслар чиндан ҳам тенг курашлар остида, ҳаяжонли тарзда ўтди. Айниқса, финалгача етиб келган пойтахтлик ва қорақалпоғистонлик волейболчи қизлар ўртасидаги ҳал қилувчи матч кескинлиги билан «Универсиада — 2013»ни безади. Гарчи якунда тошкентликлар 3:0 ҳисобида зафар қучган бўлишса-да, ўйин давомида қорақалпоғистонлик қизлар ҳам бўш келишмади.

Учинчи ўрин учун кечган баҳсда навоийлик қизлар андижонлик волейболчиларни 3:1 ҳисобида енгди.

Йигитлар ўртасида кечган баҳслар финалида пойтахт жамоаси самарқандлик ёшлар билан куч синашди ва 3:1 ҳисобида иродали ғалабани қўлга киритди. 3-ўрин эса мезбонларга ҳеч қандай имконият қолдирмаган (3:0) хоразмликларга nasib қилди.

ҚўЛ ТўПИ. ПОЙТАХТЛИК ВА ХОРАЗМЛИКЛАР ФАОЛ

Бухоро олимпия захиралари коллежи спорт залида ўтказилган гандбол матchlари ҳам қизгин тарзда ўтди. Биринчи бўлиб қизлар жамоалари майдонга тақдиф этилди.

Мусобақа ғолиблиги учун сўнгги босқичда ўзаро рўбарў келган самарқандлик ва пойтахтлик спортчилар Универсиадага етарлича тайёргарлик кўргани билини турди. Бироқ Самарқанд вилояти жамоаси қизларига қўлай вазиятларни ўз фойдасига ҳал қилиш тажрибасининг камлиги панд берди ва қумуш медаль билан кифояланди, якуний ҳисоб — 36:21. Кучли учликни андижонликларни бир тўп фарқи билан (22:21) енгган хоразмликлар тўлдирди.

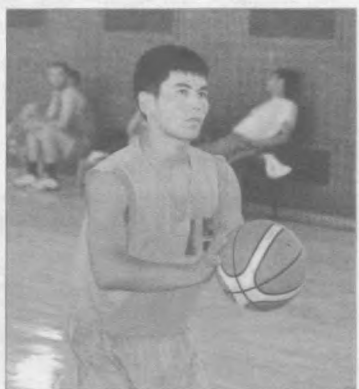
Йигитлар иштирокидаги финалда эса омад қашқадарёлик спортчилардан юз ўтириди. Улар пойтахтлик тенгдошларига 27:35 ҳисобида мағлуб бўлишди. Хоразмликлар самарқандлик гандболчиларни (29:23) мағлуб этиб, бронза медалига сазовор бўлишди.

БАКЕТБОЛ. МЕЗБОНЛИК МАСЪУЛИЯТИ

Кейинги йилларда бир қатор спорт турлари қатори баскетбол ҳам ривожланаётганини «Универсиада — 2013»да қайд этилган якуний натижалар мисолида ҳам кўриш мумкин.

Илгари баскетбол баҳсларида 1-ўрин ва олтин медалларни Тошкент шаҳри жамоаларидан олиб қўядиган жамоалар топилмасди. Бухорода пойтахтлик қизлар ҳам, йигитлар ҳам ғолибларга ҳавас билан қарашиди.

Қизлар ўртасидаги мурасасиз финал баҳсида навоийлик баскетболчилар наманганлик ёшларни йирик 70:41 ҳисобида мағлубиятга учратди. Учинчи ўрин

учун аталган бронза медали қорақалпоғистонлик қизларга берилди. Улар мезбонларни (54:32) енгди.

Йигитлар ўртасидаги учрашувларда пойтахтлик баскетболчилар финалга йўлланма олишди. Бироқ ғалабага чанқоқ, қолаверса, ўз майдонида ҳаракат қилаётган бухоролик ёшлар уларни 60:36 ҳисобида мағлубиятга учратди. Учинчи ўрин учун ўтказилган баҳсда Андижон ва Қорақалпоғистон жамоаси ўзаро куч синашди. Водий жамоаси 47:28 ҳисобида зафар қучди.

БЕЛБОҒЛИ КУРАШ. БУХОРОЛИКЛАР — КУЧЛИ УЧЛИКДА

Универсиада дастурига киритилган барча кураш турлари бўйича беллашувларга «Хумо» теннис корти мезбонлик қилди. Дастлаб белбоғли кураш бўйича ғолиб ва совриндорлар аниқланди.

60 кг вазн тоифасида Шўҳрат Обиджонов (Тошкент шаҳри), 66 кг вазн тоифасида Хусниддин Рўзиев (Андижон), 73 кг вазн тоифасида Жасур Сатимов (Фарғона), 81 кг вазнда Зайлобиддин Ортиқов (Тошкент ш.), 90 кг вазн тоифасида Муҳаммад Искандаров (Андижон), 100 кг вазн тоифасида Нуриддин Маҳаматов (Тошкент ш.) ғолибликни қўлга киритди ва олтин медаль билан тақдирланди.

Шунингдек, +100 кг вазн тоифасида ҳам кураш давом этди. Унда Бобур Тўхтасинов (Тошкент ш.)га тенг келадиган полвон топилмади.

Белбоғли кураш бўйича умумжамоа

ҳисобида Тошкент шаҳри жамоаси 1-ўринни эгаллади, Андижон ва Бухоро вилоятлари жамоалари кучли учликни тўлдирди.

КУРАШ. ЧОРИЕВ — ЯНА ТЕНГСИЗ

Дунёнинг юзлаб мамлакатларида севимли спорт турига айланаётган ўзбек курашининг Универсиада спорт ўйин-

ларида ҳам нуфузи баланд. Белбоғли кураш баҳслари ўтказилгач, майдонга чиқиб келган полвонлар ҳам жами саккиз вазн тоифасида ғолиблик учун тиламга чиқишди.

Унда 60 кг вазн тоифасида Шароф Лутфуллаев (Андижон), 66 кг вазн тоифасида Баҳодир Жумадурдиев (Жиззах), 73 кг вазн тоифасида Давлат Абраев (Қашқадарё), 81 кг вазн тоифасида Бектош Сафаров (Самарқанд), 90 кг вазн тоифасида Дилшод Чориев (Тошкент ш.), 100 кг вазн тоифасида Самижон Убайдуллаев (Сурхондарё) ва ниҳоят +100 кг вазн тоифасида Мухсин Ҳисомилдинов (Тошкент ш.) фахрли биринчи ўрин ва олтин медални қўлга киритди.

Умумжамоа ҳисобида Тошкент шаҳри вакиллари 1-ўринни эгаллаган бўлса, Самарқанд ва Андижон вилояти полвонлари 2- ва 3-ўринларни банд этишди.

ДЗЮДО. ОЛҚИШЛАРГА БОЙ МУСОБАҚА

Энг шиддатли ва олқишларга бой тарзда ўтган мусобақалардан бирига дзюдо беллашувларида ғувоҳ бўлди. Бу бежиз эмас. Чунки дзюдо баҳсларида халқимизга анча танилиб қолган, олимпиада ва бир қатор халқаро мусобақалар

да қатнашиб, ғолиб ва совриндор бўлган спортчилар ҳам иштирок этди. Жумладан, Яхё Имомов, Шерали Жўраев, Рустам Саидов, Хуршид Набиев каби полвонлардан халқимизнинг умиди қатта.

Дзюдо беллашувларида 60 кг вазн тоифасида Миржон Тўхтаев (Бухоро), 66 кг вазн тоифасида Рифат Раҳматуллаев (Бухоро), 73 кг вазн тоифасида Мирали Шарипов (Тошкент ш.), 81 кг вазн тоифасида Рустам Саидов (Қашқадарё) зафар қозониб, олтин медаль билан тақдирланди.

Энг қизиқарли финал учрашуви эса 90 кг вазн тоифасида, икки ёғзи олимпиада иштирокчиси Хуршид Набиев (Самарқанд) ҳамда Яхё Имомов (Тошкент ш.) ўртасида бўлиб ўтди. Беллашувда Хуршиднинг қўли баланд келди ва Яхё қумуш билан чекланди.

100 кг вазн тоифасидаги баҳсларда пойтахт шарафини ҳимоя қилган Шерали Жўраевни енгалиган полвон бўлмади. Мутлақ вазн тоифасида Мухриддин Бўгаев (Қашқадарё) қорақалпоқ вакили Элёр Машариповни енгди.

Умумжамоа бўйича 1-ўринни Қаш-

қадарё вилояти жамоаси эгаллаган бўлса, кучли учликдан эса Тошкент шаҳри ва Бухоро вилояти жамоаси ўрин олди.

ШАХМАТ. ДИҚҚАТ! КАШФИЁТЛАР!

Бухоро давлат университетидаги кичик залда ўтказилган ақл муҳорабаси олатидан кўра бирмунча қизиқарли бўлди. Талабалар швейцарча тизимда ўзаро 7 тур доирасида баҳсланишди.

Универсиада мусобақалари арафасида ғолибликка асосий даъвогар сифатида кўрсатилган умидли шахматчимиз пойтахтлик Нодира Нодиржонованинг иштироки оммавий ахборот воситалари холликлари ва мутахассисларнинг диққат марказида бўлди. Ажабланарлиси, якунда олтин медаль Нодирага nasib этмади. Шахмат бўйича чемпионлик сурхондарёлик Райхон Дониёровага тақдим этилди. Чунки у барча турда ғалаба қўзонди, йўл-йўлакка Осиё ўйинлари совриндори Н.Нодиржоновани ҳам мағлубиятга учратди ва «Универсиада-2013» ғолиби деган шарафга муносиб эканлигини исботлади. Нодира эса иккинчи ўрин билан чекланди. Фарғоналик Хулкар Тоҳиржонов ва 3-ўринни эгаллади.

Йигитлар ўртасидаги қарама-қаршиликларда пойтахтлик Никита Хорошевдан ўзалиган шахматчи топилмади. Кучли учликдан Акмал Файзуллаев (Қашқадарё), Имомжон Шоймуродов (Сурхондарё) ўрин олди.

Умумжамоа ҳисобида Сурхондарё вилояти 1-, Тошкент шаҳри вакиллари 2- ва қашқадарёликлар 3-ўридан жой олди.

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА. ЭНГ КЎП ОЛТИН ЖАМФАРҒАН СПОРТЧИЛАР

Янгидан таъмирланган, саккиз йўлак-ли югуриш майдончасига эга «Бухоро» марказий ўйингоҳида кечган енгил атлетика баҳслари энг сермахсул мусобақалардан бири бўлди. Жумладан, ғолиб ва совриндор бўлган енгил атлетикачиларга жами 27 медаллар жамланмаси тақдим этилди.

Албатта, енгил атлетика беллашувларида ўзига хос рекорд натижалар ҳам кузатилиди. Улар ёш спортчиларимизнинг келгусидаги фаолияти учун муҳим юкдир.

салиш пиллапоёсй вазифасини ўташи, шубҳасиз.

Достон Сайдалиев (Фарғона) 100 ва 200 метрга югуриш мусобақаларида кўшоттинлик бўлди.

Шунингдек, тошкентлик Екатерина Веронина 4та олтин, самарқандлик енгил атлетикачи Зарнигор Ортиқова 2тадан олтин ва қумуш медалларга сазовор бўлди. Қолаверса, «Универсиада-2013» ғолиблари: самарқандлик талабалар Зарина Тоирова ва Руслан Курбоннов, жиззахлик Роман Шуткан, бухоролик Санжар Холидов, пойтахтлик Артём Резниченко, Дарья Резниченко, Анастасия Байкова, Ирина Асанова ва Ольга Глуховкина ҳам мутахассисларда яхши таассурот қолдирди.

Енгил атлетика баҳслари бир неча масофаларга югуриш, тўсқилар оша югуриш, эстафетали югуриш, баландликка сакраш, уч ҳатлаб сакраш, узунликка сакраш ва ядро улоқтириш бўйича ўтказилди.

Якунда умумжамоа ҳисобида пойтахтликлар 1-, самарқандликлар 2- ва Сурхондарё вилояти жамоаси 3-ўридан жой олди.

СУЗИШ. ЯНГИ НОМЛАР — ЯНГИ ТЎЛҚИН

«Семурғ» сузиш ҳавзасида ўтказилган сузиш мусобақалари ҳам медалларга бой бўлди. Газетамизнинг ўтган сониди су-

зиш мусобақаларининг илк ғолиблари ҳақида хабар бергандик. Мусобақаларнинг иккинчи ва учинчи кунлари ҳам кимўзарлар қизгин тарзда ўтди.

Сузиш баҳсларида қатнашиб, спортчи-талабалар орасида ғолиб ва совриндор бўлганларга жами 32 медаллар жамланмаси топширилди. Уларнинг орасида Раъно Омонова, Муаззам Худоев, Фарҳод Амилов, Собитжон Амилов, Анна Плосова, Тоҳир Музакулов, Зуфия Мухамедшина, Зийд Мирзаев, Малика Абдуқодирова, Илсом Асланов, Элина Ляхова ва бошқаларнинг номи тилга олиш мумкин.

Сузиш баҳслари турли масофаларга баттерфляй, чалқанча, эстафета, эркин, аралаш усулларида ўтказилди. Якунда умумжамоа ҳисобида андижонликлар 1-ўринни эгаллаган бўлса, пойтахтликлар иккинчи ва наманганликлар учинчи ўринни банд этишди.

ТЕННИС. БОТИР — ИККИ КАРРА ҒОЛИБ

Теннис бўйича қизиқарли ва ҳаяжонли баҳслар «Дилқушо» мажмуаси теннис кортларида бўлиб ўтди. Қизлар ўрта-

СТОЛ ТЕННИСИ. ПОЙТАХТ «ДЕРБИСИ»

Бухоро нефть-газ касб-ҳунар коллежида ўтказилган стол тенниси мусобақаси тезкорлик ва шижоат бобида тенгсиз бўлди. Унда спортчилар яккалик, жуфтлик, аралаш жуфтлик баҳсларида совринли ўринлар учун мусобақалашди.

Яккалик баҳсларида олтин медални Р.Гуфранова қўлга киритди. У финалда ўз жамоалоши Н.Бурхонхўжаевани мағлубиятга учратди. Бронза медаллари Тошкент вилояти ва Андижон вакилларига nasib этди.

Йигитлар ўртасида кечган баҳсларда Кенжаев Тошкент вилояти ҳисобига ёзилган кам сонли олтинлардан бирига эга бўлди. Кейинги ўринлардан пойтахтлик Е.Грудский, хоразмлик Ражапов ва андижонлик Ғофиров жой олди.

Қизлар ўртасидаги жуфтлик баҳсларида 1-ўрин андижонликларга nasib этди. Йигитлар иштирокидаги жуфтлик мусо-

бақаларида эса Тошкент шаҳри жамоаси 1-ўринни эгаллади. Аралаш жуфтлик баҳсларида Тошкент вилояти вакиллари олтин медаль билан тақдирланди.

Умумжамоа ҳисобида Тошкент шаҳри биринчи, андижонликлар иккинчи ва Тошкент вилояти вакиллари учинчи ўринни эгаллади.

Шу тариқа Бухоро шаҳрида иккинчи мартаба ўтказилган талаба-ёшларимизнинг Универсиада спорт ўйинлари ҳам ўз якунига етди. «Бухоро» марказий стадионида ёқилган машғула ҳамон алангаланмоқда. Спортчилар, санъаткорлар, раққослар оммавий ахборот воситалари холимлари — ҳамма тантанали ёпилиш маросимига таралуд кўрмоқда.

Қалбларни энтиктирувчи майин бонг билан мусобақанинг якуний талбири бошланди. Байрамона шуқуҳга бурканган майдонда бирма-бир Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳри терма жамоалари саф тортишди.

«Кичик олимпиада»да энг кўп медаль тўплаб, умумжамоа ҳисобида 1-ўринни банд этган пойтахтликларга олиғ мукфот — Ўзбекистон Республикаси Президенти Илсом Каримовнинг «Универсиада-2013» спорт ўйинлари қатнашчиларига табригининг асл нусхаси ва Президент совғаси — «Дамас» автмобили тақдим этилди. Иккинчи ва учинчи ўринни эгаллаган Самарқанд ва Андижон вилоятлари жамоаларига Ўзбекистон Республикаси Президенти совғаси — «Дамас» автмобиллари топширилди. Шунингдек, қизгин беллашувларда алоҳида намуна кўрсатган, ўз салоҳияти ва метин иродаси эавзига мураккаб вазиятлардан чиқиб, ғалаба учун йўл топа олган қатнашчиларга ҳам махсус совринлар тўхфа этилди.

«Бухоро»да янраган шиддатли ва вазмин куй оҳангиди «Универсиада-2013» спорт ўйинлари байроғи туширилди. Бухоролик спортчилар эстафета байроғини талабалар спорт фестивалининг навбатдаги мезбони — Фарғона вилояти ёшларига топширди.

Шундан сўнг беллашувлар давомида спортчилар қалбига қўр ташлаб турган мусобақа машғаласи сўндирилди. Аниқроғи, у юзлаб талабаларнинг юрагига қўчди. Қолаверса, машғаланинг кўнгиллардан-кўнгилларга ўтган шуъласи мусобақа жараёнларини бевоcита ва билвосита кузатиб, келгуси Универсиадада албатта иштирок этишни мақсад қилган умумтаълим ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари ўқувчиларининг ҳам орзуларини ёритиб туриши шубҳасиз.

«Универсиада-2013» спорт мусобақаларининг ёпилиш маросими таниқли санъаткорларнинг концертига уланди...

Зоҳиджон ХОЛОВ,
«Ma'rifat» мухбири
Тошкент—Бухоро—Тошкент
Бурҳон РИЗОКУЛОВ олган суратлар.

ТИРИШҚОҚЛИК — ФАЗИЛАТ

ёхуд беш тилни билган талабанинг изланишлари хусусида

Ўзбекистон Миллий университети "Лингвистика (Тиллар бўйича)" мутахассислиги 2-курс талабаси Дилноза Каленова ўқиш давомида бир канча ютуқларга эришиши баробарида республика ва университет миқёсидаги илмий-амалий анжуманлар, турли тадбирларда ҳам фаол иштирок этиб, диплом, фахрий ёрлик ва сертификатлар билан тақдирланган. Аини вақтда "Расмий услубнинг лексик-семантик хусусиятлари" мавзусида илмий тадқиқот ишлари билан шуғулланмоқда.

Инсон ёшлигида шижоат билан яшайди, дейишади. Орзулар улкан бўлса, аниқ мақсад йўлидаги тинимсиз изланишлар самараси кўрина бошлайди. Бу, айниқса, тенгдошимиз Дилнозанинг эришган ютуқларида яққолроқ намоён бўлди. У билимли, истеъдодли, тиниб-тинчимас, жамоат ишларида фаол. Энг муҳими, ўзининг тиллар дунёси бор: ўзбек, рус, инглиз, турк, корейс тилларини мукамал билади.

Дилноза ёшлигидан қизиқиши сабаб рус, инглиз тилларини ўрганди. Умумтаълим мактабини «аҳо» баҳолар билан тугатганидан сўнг олий ўқув даргоҳининг талабаси бўлди. Ўқиш билан бирга 2009 йилдан корейс тилини ҳам ўрганишини бошлади. 2009—2011 йиллари Сежонг номидаги корейс тили ўқув марказида ҳам таълим олди.

Дилноза чет тилларни

ўзлаштириш баробарида ўзининг педагогик тажрибасини ҳам орттириб бормоқда. Сежонг номидаги корейс тили ўқув марказида 1 ва 2-босқич тингловчиларига корейс тилидан, корейс талабаларига эса ўзбек тилидан сабоқ беради. Жанубий Корея Республикаси институтлари томонидан ўтказилган бир қатор тадбирларда қатнашди. Sungkyunkwan университети ташкил этган Бутун Осиё иншолаар танловида муваффақиятли иштирок этгани шулардан бири. Қолаверса, унинг Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти ташкил қилган «Ўзбекистон ёш тилшунослари ва адабиётшуносларининг аънаваний республика илмий анжуманида» Ўзбек тили ахборот услубини яратишдаги ай-

рим муаммолар» мавзусидаги маърузаси ҳам мутахассислар томонидан юқори баҳоланди.

— «Компьютерга хосланган ўзбек ахборот услубининг яратилиши» мавзусидаги маърузамни хорижий тилда ўқиганим боис ўз устимда кўпроқ ишлашимга тўғри келди, — дейди у. — Лекин бу қийинчиликларни енгиб ўтдим. Устозим, филология фанлари доктори Шоира Усмонованинг катта меҳнати сингди. Маърузам-

ла эълон қилди. Мақолаларининг аксарияти тилшунослик, хусусан, компьютер лингвистикасининг долзарб масалаларига бағишланди.

Харакат бу — ривожланиш демак. Дилноза Каленованинг изланишлари, эришган илк ютуқлари муносиб баҳоланди — у жорий ўқув йилида Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат стипендиясига сазовор бўлди. Бу ҳақда ундан сўраганимизда:

— «Президент стипендия-

си — биз

ёшларни яна-

да кўпроқ из-

ланишга, ўз устимизда тинмай меҳнат қилишга ундовчи масъулият. Танлов жараёнида ҳозирги ёшлар, тенгдошларимнинг билим олишга бўлган интилишларига ва тиришқоқлигига ҳавасим келди. Президентимизнинг: «Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва, албатта, бахтли бўлишлари шарт» деган фикрлари биз ёшларни янада кўпроқ ишлашга, янгилар яратишга ҳамда улкан чўққиларни забт этишга қўллаётганига ишонч ҳосил қиламан, — дея жавоб берди.

Дарҳақиқат, тил халқнинг кечаги, ҳозирги ва келажақ авлодини буюк бир яхлит-

лика, тарихий, жонли бир жипсликка айлантирувчи энг ҳаётий ва энг мустақкам воситадир. Чет тилларни ўрганиш ақлни пешлайди, ўзга миллининг мушоҳада оламига кириб бориш имконини беради.

Ҳа, Дилнозанинг болалиги бошқа тенгдошларидан деярли фарқ қилмади. Бештош, «Оқ теракми, кўк терак?», бекинмачок ўйинларини ўйнаб улғайди. Бироқ эндиликда унинг ўз танлаган йўли бор. Келажақда тилшуносликнинг янги йўналиши — компьютер лингвистикаси бўйича изланишлар олиб бориш ниятида. Ўзбек тилида компьютер дастурларини ишлаб чиқиш, ахборот услубини шакллантириш, изоҳли, таржима, орфоэпик ва орфографик лугатлар ҳамда иш юритиш қоғозларининг мукамал электрон вариантыни яратиш, шунингдек, ўзбек тилини дунёвий тиллар даражасига олиб чиқишга ўз ҳиссасини қўша оладиган етук тилшунос бўлиш — ёш олиманинг мақсадлари. Ҳозир Дилноза ана шу эзгу ниятлари йўлида ўз ижодий изланишларини давом эттирмоқда.

Гулчеҳра АШУРОВА,
ЎЗМУ талабаси

«ЎҚИТУВЧИ» ЭТИБ

ТАЙИНЛАНГАН ТАЛАБА

чегараланган вақт доирасида дарс ўтиб беради

Хеч замон 5-синф ўқувчиси ўз онаси билан бир партда ўтириб ёки бирор мактабнинг 50 ёшли директори билан энди ўқишга киришга тайёрланаётган абитуриент ёнма-ён таълим олаётганини кўрганмисиз? Биз эса бунга гувоҳ бўлдик. Қарши давлат университети чет тиллар факультети инглиз тили кафедраси қошида ташкил этилган «Тил маркази»га келиб кўрсангиз, сиз ҳам бунга ишонч ҳосил қиласиз. Бугун кишиларимиз орасида чет тилларни пухта ўрганиш аҳамияти нақадар ошганининг гувоҳи бўласиз.

Анча йиллар олдин ташкил этилган марказ фаолияти Президентимизнинг 2012 йил 10 декабрдаги «Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қароридан сўнг янада кенгайди.

— Ўқув юртимиз равнақи учун бизнинг ҳам оз бўлса-да ҳиссамиз қўшилаётганидан мамнунмиз, — дейди инглиз тили кафедраси мудир Абдуҳаким Алиқулов. — Қолаверса, «Тил маркази»да тушаётган маблағ туфайли кафедрамиз «энг бой» кафедралардан бирига айланди. Турли тадбирлар уюштириш, ўқитувчи ва талабаларни муқофотлаш учун ортқика оворагарчиликка ҳоҳат қолмапти.

Марказ фаолияти билан танишган кун университетнинг роман-

герман тиллари кафедрасининг бир тадбири устидан чиқдик. «Deutsch lernen, Welt erkennen» номли тадбирда факультетнинг II, IV курс талабалари иштирок этишаётган эди. Бу талабаларнинг беҳато, чиройли талаффузлари, раво нутқларини худди биздек эшик ортидан тинлаган киши ўзга юрт вакиллари билан мулоқот ўтказиляпти-ёв, деб ўйлаши тайин.

— Бу каби тадбирларни ҳафтада икки бор ўтказамиз, — дейди университет роман-герман тиллари кафедраси мудир Комил Марқаев. — Чет тилларни ўқитишнинг Европа стандартларига мос дастурлар бўйича чуқурлаштириб ўрганиш концепциясига қиёсан факультетнинг барча малакали ўқитувчилари нафақат университет миқёсида, балки академик лицей ҳамда бошқа ўрта махсус, касб-хунаар таълими муассасаларида ҳам тадбирлар ташкил этиб келишмоқда. Кун кеча Қарши муҳандислик иқтисодий институтини қошидаги «Нуристон» академик лицейида Гёте

институтини маърузачиси иштирокида семинар ўтказилди. Ушбу семинар мавзуси «Methodik und Didaktik» деб номланиб, чет тили дарсларини ташкил қилиш ва унда қўлланиладиган усулларга бағишланди ҳамда кўпчиликка манзур бўлди.

Буюк ота-боболаримиз ўз она тилларидан ташқари бир неча тилларда нафақат сўзлаша олишган,

балки шу тилларда мукамал бадий, илмий асарлар ҳам яратган. Улуғ аж-

додларнинг авлодлари муносиб бўлишлари керак. Шунинг учун ҳам мамлакатимиз таълим тизимида бу борада жуда кўп самарали ишлар амалга оширилляпти.

— Яқинда кафедрамизнинг малакали ўқитувчиларидан бири Алишер Маҳмудов муаллифлигида «Мавзули лугат» яратилди, — дейди Комил Марқаев. — Бу лугатнинг ўзгачалиги шундаки, сўзлар алифбо тарзида эмас, балки мавзулар бўйича, масалан, миллий қадриятларга доир, интернет тизимида оид, оила, ватанпарварлик, касб-

лар, спорт каби мавзуларга хос сўзлар бўлим-бўлим тарзида жойлаштирилди. Бу эса фойдаланувчилар учун жуда қулай. Чунки биз бирор мавзуда ишро ёки баён, мақола ёзмақчи бўлсак, ўша мавзуга доир сўзларни дарров топиб олишимиз мумкин.

— Факультетимиз ўқитувчилари томонидан янгича дарс бериш усули йўлга қўйилди, — дейди инглиз тили ўқитувчилардан бири Хуснора Холиқова. — «Ўқитувчи минбарида талаба» гоёсига кўра, навбатдаги дарсга «Ўқитувчи» этиб тайинланган талаба уйда мустақкам ўқиб, тайёрланиб келади ва чегараланган вақт доирасида дарс ўтиб беради. Ўқитувчи эса унинг фикрларини тўлдирди, мавзунини янада мукамал тушуниради. Бу усул талабанинг касбий маҳоратини ривожлантиришга ва мустақил фикрлаш, ўз устиди ишлаш, ўзига ишонч каби туйғуларни тарбиялашга хизмат қилмоқда.

Университетда инглиз тили бўйича «Ёш таржимонлар мактаби», «Устоз ва шогирд мактаби» яратилган бўлиб, мақсад талабалар орасидан янада иқтидорли, салоҳиятли, билимли ёшларни танлаб олиб, катта ҳаётга тайёрлашдир. Бу каби хайрли ишларни бошлаган Қарши давлат университети чет тиллар факультети педагогларини ҳали олдинда катта зафарлар, малакали кадрларнинг ҳавас қилгулик натижалари кутиб турганини англаш қийин эмас.

Маърифат ТЕМУРЗОДА

Qaror va ijro

(Давоми. Боши газетанинг аввалги сонларида.)

Табиий қурилиш материаллари — тош, ёғоч, туپроқ ва қум ибтидоий даврдан ҳозиргача ишлатилиб келмоқда. Бетон, пўлат, шиша ва полимер каби сунъий қурилиш материаллари қўллаб йиллар давомида ишлатилишига қарамай, уларнинг таркиби ва структурасида жиддий ўзгаришлар юз бермаган. Шунинг учун ҳам қурилиш консерватив соҳа ҳисобланади. Олдинги макроларимизда муҳокама қилинган электроника, машинасозлик, тиббиёт каби соҳаларда инновацион лойиҳаларнинг қўлланиши, жумладан, нанотехнологиялардан фойдаланиш сезиларли даражада намойён бўлмоқда. Бунинг асосий сабаби эса ушбу соҳада ишлатиладиган материаллар ҳажмининг кичиклигидир.

Қурилиш, қишлоқ хўжалиги, озиқ-овқат ва оммавий истеъмол моллари каби иқтисодиётнинг бир қанча соҳаларида қўлланидиган материалларнинг массаси жуда катта бўлгани боис нанотехнологиялардан сезиларли даражада фойдаланилмаяпти. Шун-

ва механик хусусиятлари жиддий равишда яхшиланади. Титан диоксида TiO_2 киритилганда эса янги хусусиятларга эга бўлади: зичланиш билан бирга, антибактериал ва ўз-ўзини тозалаш ("лотос" эффекти) хусусиятлари пайдо бўлади.

Рим шаҳридаги темир-бетон ва шишадан барпо этилган "Dives in Miseri cordia" соборининг кўз қамаштирадиган даражада оппоқлиги кишини ҳайратда қолдиради. Бунга эришиш учун қурувчилар янги технология асосида олинган ва таркибига титан диоксида нанозарралари киритилган "TX Active" цементдан фойдаландилар. Бундай цементнинг сирти фотокатализ ҳодисаси тufайли ўз-ўзини тозаланади. Бу ҳодиса куйидагича рўй беради. Қуёш нурлари бинонинг деворларига тушганда цемент таркибидаги

20 фоизгача базальт толалари киритилади ва углерод нанозарраларининг концентрацияси атиги 10^{-6} — 10^{-8} фоизни ташкил қилади. Россиянинг Кимра шаҳрида Волга дарёсига қурилган кўприкда шундай бетон ишлатилган. Бундан ҳам мустаҳкам бетон олиш учун углерод нанонайлар билан тажрибалар ўтказилмоқда.

Хар турдаги бетонлар учун мустаҳкамловчи ва функционал қопламалар устида илмий-тежириниш ишлари олиб борилмоқда. Масалан, ҳар хил наноструктурланган қўшимчаларнинг бетон ичига киритилиши емириш хусусиятига эга бўлган хлор ионларининг бетонга ўтишига йўл бермайди, карбонат ангидрид газларига бардош беради ва бетоннинг сув ютишини камайтиради.

Айни пайтда бетон ичига

ундан жуда мустаҳкам симлар ва трослар олинади. Улар эса узун пролетли (кўприкнинг устун ва тирагичлар билан ажратилган қисмлари) кўприк, бостирма, том ва бошқа объектларни қуришда ҳамда ўта мустаҳкам темир-бетон тайёрлашда қўлланилади. Жуда баланд иншоот (металл минора, осмонўпар бино)ларни қуришда ўта мустаҳкам, чидамли болтли бирикмаларни яратиш муҳим ҳисобланади. Шунинг учун болтларни тайёрлашда ишлатиладиган тоб-

шиша сирти катализатор ҳисобланган титан диоксидининг (TiO_2) юпқа плёнкаси билан қопланган. Бу нанокўпламага қуёш нури тушганда фотокатализ таъсирида гумбаз ўз-ўзини тозаланади. Шунинг учун доим шаффоф ҳолда бўлади.

Оловдан химояловчи шиша иккита оддий шиша қатламларидан иборат бўлиб, ўрта-си кремний диоксида нанозарраларидан ҳосил қилинган кўпик қатлами жойлаштирилади. Одатдаги шароитда бу шиша шаффоф бўлади ва оловга яқинлашганда ўрта қатламдаги кўпик қаттиқ ва қоп-қора жисмга айланади. Бу ҳол, ўз навбатида, шишанинг орқа томони қизишига йўл қўймайди. Ташқи ҳаво жуда иссиқ бўлганда бино ичини совутишга сарфланадиган харажатларни камайтириш мақсадида нанотехнологиялар ёрдамида «интеллектуал» («ёки «ақли») шишалар ишлаб чiqарилиши мўлжалланмоқда. Бундай шишаларнинг ҳар хил тўлқин узунлигидаги шаффофлигини бошқариш мумкин. Масалан, хона исишини камайтириш учун шиша томонидан инфракизил нурларни тўла ютиб қолинишига эришса бўлади. Қуёш ёруғлигининг интенсивлиги кучайиши билан фотохром шишаларнинг ёруғлики ютиши ошади, натижада бино ичига тушадиган ёруғлик энергияси камаяди. Электрохром шишаларнинг шаффофлигини электр майдони орқали бошқариш мумкин.

Пўлат найларни коррозиядан химоялаш учун нанотўлқинлиги, суви ўзидан итарувчи, "лотос" эффектига эга бўёқлар ишлаб чиқилган. Тош ва бетонни ташқи муҳитнинг агрессив таъсиридан химоя қилиш мақсадида резинага ўхшаш наноструктурли қопламалар ишлатилади. Асфальт йўл қопламаларига титан диоксида нанозарралари қўшилади. Бу эса ҳавони заҳарловчи органик ва ноорганик бирикмалардан ўзининг каталитик фаоллиги тufайли химоя қилади. Масалан, бу қопламалардан фойдаланилганда Миландаги автомагистрал зонасида асфальт йўлдан чиқадиган зарарли азот оксидларни концентрацияси 60 фоизга камайган.

Комил МУҚИМОВ,
ЎзРФА академиги,
физика-математика
фанлари доктори,
профессор

(Давоми бор.)

МИТТИ БУНЁДКОРЛАР — ҚУРИЛИШДА

Пекиндаги Миллий театрнинг гумбаз («Тухум» номи берилган) TiO_2 билан қопланган.

дай бўлса-да, ҳозирги куннинг ўзидаёқ дунёда қурилиш соҳасининг 20 фоиз маҳсулотларини ишлаб чиқаришда нанотехнологиялар қўлланилмоқда. Келажакда нанотехнологиялар ёрдамида тайёрланган маҳсулотларнинг ҳажми ошиши ва натижада таннарни камайиши кутилаетир. Бу, ўз навбатида, қурилиш соҳасида нанотехнологияларни қўллаш борасида катта имкониятларни яратяди.

Қурилиш материалларининг ички атом структураси билан боғлиқ ҳажм ва сирт хусусиятлари жуда муҳим. Чунки бу хусусиятлар қурилган бинонинг мустаҳкамлиги, сифати ва таннархини белгилайди.

Қурилишда энг кенг ишлатиладиган материал бетондир. Бетоннинг макро хусусиятлари унинг таркиби билан бир қаторда микро ва наноструктураси томонидан шаклланади. Бетоннинг мустаҳкамлиги, асосан, унинг таркиби, заррачаларининг ўлчамлари, шакли, боғловчи ва тўлдирувчи моддалар ҳамда ковалентри концентрасиясига боғлиқ. Одатда, боғловчи модда сифатида цемент ишлатилади. Цемент кальций, кремний, алюминий ва темир оксидларининг маълум нисбатдаги майин майдаланган аралашмасидан иборат. Цементга кремний диоксида (SiO_2) на-ноқуқни қўшилса, зичлашади

титан диоксида катализатор сифатида кимёвий реакцияни кучайтиради. Бундай реакция натижасида биноларни қоплаб турадиган ҳар хил табииати ифлосликлар — бактерия, моғор ва чанглар сув, кислород ва тузларга парчаланяди. Иккинчи томондан, таркибда титан диоксида бўлган цемент суви ўзидан «итаради» ("лотос" эффекти) ва натижада ўзини ўзи тозалайди.

Яқинда нанотехнологиялар ёрдамида мустаҳкамлиги 150 МПа (мегапаскаль), зичлиги 2,5 г/ку.см. гача бўлган ўта мустаҳкам нанобетон олинган. Лаборатория шароитида мустаҳкамлиги 500 МПа.гача бўлган «дефектсиз» нанобетон яратилган (одатдаги бетонда бу кўрсаткич 60 МПа дан ошмайди). Бундай бетонларда арматураловчи материал сифатида базальт микротола (фибра)лари, модификатор (бетон хусусиятларини яхшиловчи компонент) сифатида эса астраленлар — углерод зарралари ишлатилади. Базальт фибраларининг ўртача диаметри 8—10 мкм, узунлиги 100—500 мкм. бўлса, астрален заррачаларининг ўлчамлари 80—500 нм га тенг ва уларнинг ҳар қайсиси 20—60 нм ли коваларга эга. Нанобетон қайси мақсадда ишлатилишига қараб, таркибига боғловчи массанинг 1,5 дан

микроциплар ўрнатиш масаласи ўрганилмоқда. Масала илбий ҳал қилинганда бетон ва муҳим конструкцияларнинг ҳолати мониторингини олиб бориш имкони туғилади. Масалан, бетоннинг мустаҳкамлиги таъсир қилувчи асосий параметрлар — ҳарорат, намлик, рН (водород кўрсаткичи) хлор ва углерод диоксидининг концентрацияси, механик кучланишлар, тебраниш(вибрация)ларни масофадан қайд этиш ва назорат қилиш мумкин бўлади. Коррозия ва механик шикастланиш натижасида бетоннинг электрик хусусиятлари ўзгаришига қараб конструкцияларнинг қариши мониторингини олиб бориш ва тўсатдан емирилишининг олдини олиш имкони яратилади.

Шундай қилиб, ультрадисперс ва нано ўлчамли зарраларни қўллаш натижасида ўта мустаҳкам ва чидамли(500 йлга қадар) ҳар хил турдаги бетонларни ишлаб чиқариш мумкин.

Авалги маколларимиздан бирида нанотехнологиялар ёрдамида 2,5 минг йил аввал Ҳиндистонда олинган композицион материал — пўлатдан тайёрланган қили ҳақида хикоя қилган эдик. Ҳозир у Швейцариянинг Берн шаҳридаги музейда сақланмоқда. Дрезден техника университети олимпилари(Германия) электрон микроскоп ёрдамида бу пўлатнинг таркиби кўп қатламли углерод нанонайлар ва цементит(темир қарибди — Fe_3C)дан иборатлигини аниқладилар. Қадимги ҳунармандлар нанотехнология ҳақида тасаввурга эга бўлмасалар-да, амалда наноматериал — нанонайларни қўллаб машхур пўлатни кашф қилганлар.

Металл конструкцияларининг бир вақтининг ўзида юқори даражадаги мустаҳкамлиги, эгилувчанлиги, юқори температурага чидамлилиги, коррозияга бардошлилиги ва арзонлигини таъминлаш муаммоси ечимини нанотехнологиялар ёрдамида топиш мумкин. Углеродли пўлат таркибидagi цементит наоульчм даражасигача майдаланганда

ланган мартенсит пўлатга валасий, молибден, магний ва кальций нанозарралари киритилади. Ҳозирги кунда дунё бозорида мавжуд наноструктурланган пўлат ҳақида бир неча мисол келтирайлик. "Sandvik Materials Technology" компанияси юқори мустаҳкамликка, етарли даражадаги чўзилувчанлик ва эгилувчанликка эга ҳамда коррозияга чидамли пўлатни яратди. Бу пўлатнинг юқори сифатга эга бўлишининг сабаби матрицасига жуда қаттиқ нанозарралар киритилганлигидир. "MMFX Steel Corporation" йирки компанияси наноструктурланган MMFX 2 маркали пўлатни бозорга қичқарди. Бу пўлат хром-никелли зангламайдиган пўлатнинг барча хусусиятларига эга ва ундан сезиларли даражада арзон.

Яқин келажакда пўлат арматура ўрнини шиша пластикли композицион арматура эгаллайди. Бу материал пўлатдан 4-5 марта енгил, юксак мустаҳкамлик ва кимёвий барқарорликка эга.

Қадимий қурилиш материал — ёғоч таркибидagi лигноцеллюлоза (натурал ёғочдан олинадиган органик толали материал) нанонай ва нанотолалардан иборатлиги аниқланди ва у конструкция пўлатдан 2 баробар мустаҳкам экан. Аммо бу ресурсдан фойдаланиш анча қийин. Чунки табиий ёғочнинг структураси мураккаб ва атмосферада чириш хусусиятига эга. Полимерлаштирувчи қўшимча ва нанозарралар киритилганда ёғочнинг сифати, функционал имкониятлари ошади.

Нанотехнологиялар ёрдамида шишанинг функционал имкониятларини тубдан ошириш мумкин. Шишанинг сиртқи қатламига титан диоксида киритилса, унда антибактериал хусусиятлар пайдо бўлади. Титан диоксидининг гидрофоблик(сувдан қўқиш) хусусияти шишага шуднинг, туман ва ёмғирдан ўз-ўзини тозалаш имконини яратяди. Француз архитектори Поль Андрё лойиҳаси асосида қурилган Пекиндаги Миллий театр гумбазининг (суратга қаранг)

Sharh

Бугунги дунё ижтимоий қиёфасига назар ташлар эканмиз, хилма-хиллашув жараёнида яна бир ўзига хос, янги маданиятларнинг шаклланаётганига ҳам гувоҳ бўлишимиз мумкин. Аздалан шаклланган, миллат ва элатлар тарихининг ажралмас қисми сифатида қадрлаб келинган миллий анъаналардан буткул ўзгача қиёфага эга бўлган, янгича маданий белгиларни ўзлаштирган бундай гуруҳларни, бир сўз билан субмаданиятлар вакиллари деб аташ мумкин.

Википедия электрон қомусида келтирилишича, субмаданият сўзи лотин тилидан олинган бўлиб, (лот. sub — ости ва cultura — маданият) маданият ости маданияти, деган маънони англатади. Муайян субмаданиятга мансуб гуруҳлар ўзларининг сўзлашув лаҳжаси, ташқи кўриниши, кийиниши ва бошқа жиҳатлари билан ўзгалардан тубдан фарқ қилади. Улар миллий, демографик, географик ва бошқа хусусиятларга кўра турли гуруҳларга бўлинади. Айрим субмаданиятга вакиллари асосан тил қоидаларига киритилган ўзгаришлар билангина фарқланиши мумкин. Янгидан шаклланган бундай гуруҳларнинг аъзолари асосан ёшлардан иборат.

1950 йили америкалик социолог Дэвид Рисмен субмаданиятларни ўзига хос услуб ва қадриятларни танлаб олган камсонли кишилар гуруҳи сифатида эътироф этган эди. Уларни янада аниқроқ ўрганиш борасида изланишлар олиб борган британиялик социолог Дик Хэбджиз ўзининг «Субмаданият: услубни англаш» асарига бу ҳақда баътафсил ёритади. Унинг фикрига кўра, субмаданиятлар умумқабул қилинган меъёр ва қадриятларни тан олмайдиган ҳамфикр кишиларни ўзида бирлаштиради. Шунингдек, турли йилларда олим ва талқинотчилар томонидан субмаданиятларга «шаҳарлик қабила», «парчалар», «ноформал ёшлар уюшмаси», «қулқосиз болалар биосфераси» сингари изоҳлар ҳам берилган.

Субмаданиятларнинг ривожланиши фанатизм, яъни ишқибозликка бориб тақалса ҳам, бир қанча жиҳатлари билан улардан ажралиб туради. Фэндомлар — (инг. fandom — фанатизм) муайян объект — ёзувчилар, ижрочи ёки усулларнинг мухлисари, ихлосмандлари гуруҳи. Фанатизм ва хобби ўртасида, масалан, панк-рок, готик музыка сингари соҳалардаги қизиқишларда ўхшашлик ва умумийлик мавжуд бўлса ҳам, улар субмаданиятларга мансуб эмас.

Субмаданиятлар ҳам ўзларида турли қизиқишларни акс эттириши мумкин: мусикий услубдан тортиб, шахсий муносабатларгача. Ёшлар вакилларида ташкил топган айрим субмаданиятлар эса

айнан фэндомлар таъсирида вужудга келган.

Аксариyat submadaniyatlar kўpchilik uchun butkul notanish va ёpiq xarakterga ega бўлгани bois omma tomonidan keskin qarshiliklarga duch кeladi. Бу кўпроқ субмаданиятларнинг келиб чиқиш илдишлари (қизиқишларга қараб) ҳамда асосий маданиятларга қарама-қарши қўйилувчи мақсад ва йўналишлари билан боғлиқ. Натижада субмаданият вакиллари ўртасида баъзи ҳолларда турли конфликтилар келиб чиқиши ҳам мумкин. Бундай вазиятда асосий маданиятлар қадриятларига қарши чиқиш *контрмаданият* деб аталади.

Ёшлар иштирокидаги субмаданиятлар асосан жамиятга нисбатан норозилик ҳамда

ўтмиш маданиятлари белгиларининг қайта жонланиши-ни ҳам ифодалайди.

Энг дастлабки ёшлар мусикий субмаданияти — хиппилар пацифистлар ҳаракати вакиллари ҳамда рок-музыка ишқибозларидан ташкил топган эди. Ушбу маданият вакиллари кўпчилиги узун соч ўстиргани билан умумий дунёқарашга эга бошқа субмаданиятлардан ажралиб турди. Хиппиларнинг кийиниш услуби замонавий либос дизайнига ҳам таъсир кўрсатмасдан қолмади. Интернетнинг ривожланиши эса киберхиппи тушунчасини вужудга келтирди. Айни дамда дунёнинг турли минтақаларида истиқомат қилаётган ушбу субмаданият вакиллари виртуал олам орқали ўзаро му-

дор бўлмасдан, муайян санъат турлари ва хобби(қизиқиш)лар таъсирида вужудга келган. Утган асрнинг ўрталарида ролли ҳаракатларга асосланган субмаданият фантастика ва фэнтези жанри таъсирида пайдо бўлган эди.

Япон анимация санъатига бўлган ишқибозлик «аниме» фэндомини, бу эса, ўз навбатида, отақу субмаданиятини вужудга келтирди. Ушбу субмаданият япон поп-музикаси, япон сериаллари, мультфильмлар, видеоўйинлар, фильмлар, комикслар, миф ва асотирлар қаҳрамонларига тақлид қилиш билан характерланади.

Индустриал ва спорт субмаданиятлари эса XX асрда шаҳар ҳаётининг тарғиб қилиниши ҳамда ёшлардаги

СУБМАДАНИЯТЛАР

ёшларни жамиятдан узоқлаштиради

эскапизм, яъни ўз-ўзини англашнинг бир даври ҳисобланган реалликдан қочиш билан характерланади.

Субмаданият вакиллари учун ташқи кўриниш энг муҳим омил ҳисобланади. Уларда кийиниш, тил (жаргон, сленг — мавжуд сўзлардан шакллантирилган янги маъноли тушунчалар жамланмаси), атрибутлар (рамзий белгилар), шунингдек, муайян гуруҳ аъзолари учун умумий дунёқарашнинг ягона услуби вужудга келган. Характерли ташқи кўриниш ва хатти-ҳаракатлар «ўз» аъзолари (субмаданият вакиллари)ни бошқалар орасидан осонгина ажратиш олиш имконини беради. Шунингдек, ташқи қиёфа субмаданиятларни тарғиб қилувчи восита ҳамдир. Масалан, XIX асрда вужудга келган дендилар кийинишидаги алоҳида элементлар ва ўша давр кишилари учун буткул янгича услуб анъанавий маданият вакиллари эътиборини ўзига тортди келди. Жумладан, баланд пошнали «Dr. Martens» оёқ кийимлари дастлаб субмаданият вакиллари, кейинчалик эса жамиятнинг бошқа аъзолари ўртасида ҳам кенг оммалашди. Готик лолита ва готик аристократларнинг кийиниш услублари эса айрим ривожланган мамлакатлар модаларидан мустақкам ўрин олди.

Субмаданият вакилларида вақт ўтиши билан ўзига хос тил, сўзлашув усули ҳам шаклланиб бормоқда. Тил элементларининг айримлари навбатдаги авлод вакиллари-га мерос бўлиб ўтаётган бўлса, баъзилари мустақил равишда вужудга келмоқда. Уларнинг кўпчилиги сленг — неологизм элементларидан ташкил топган.

Субмаданиятларнинг рамзий белгилари уларни бири-биридан фарқлаш воситаси бўлиш билан бирга, улар

лоқотга кириш, ахборот аламиниши йўлга қўйган.

Ямайкада вужудга келган Растафарлар (растаманлар) мусикий ҳаракати — рэгги мусикаси, ўзига хос имиж ҳамда гоисига эгаллиги билан ажралиб турди. Растаманларнинг аксарият вакиллари турли уруш ва низолаҳда қарши эканлини даъво қилсалар ҳам, дунёнинг турли мамлакатларида ёшлар ўртасида гиеҳванд моддаларни тарқатиш билан шуғуллангани боис жиноят оламига алоқадор ҳисобланади.

1970—80-йилларда рок-музикаси таъсирида вужудга келган янги жанр металистлар ва панкларнинг пайдо бўлиши билан якунланди. 1980-йилларда готик-рок жанрининг пайдо бўлиши эса готлар субмаданиятининг оммалашуви-га сабаб бўлди. Уларнинг характерли белгилари — гаминглик, меланхолик (дилгирликка мойил хулқ-атвор) тарғиботи, қўрқинчи фильмлар ва готик романлар эстетикасидан иборат. Шунингдек, Нью-Йоркда ямайкалик муҳожира таъсирида хип-хоп маданияти пайдо бўлди. Улар ўз мусикаси, имиж ва ҳаёт тарзи билан ажралиб турди.

1990-йилларга келиб эса ёшлар орасида эмо-кидлар ва киберпанк субмаданиятлари кескин оммалашди. Эмо вакилларининг асосий қисми вояга етмаганлардан ташкил топиб, ёрқин, гайриоддий ва гайриахлоқий туйғулар, ҳиссиётларни ошқорна намойиш қилишни тарғиб қилар эди. Киберпанклар эса индустриал-рок субмаданиятининг бир тармоғи сифатида яқинлашиб келаётган техноген инқилоб ва технологиялар босқини гоёларини тарғиб қилиш билан машғул бўлишди.

Айрим субмаданиятлар мусиқа жанрлари билан алоқа-

унчалик тараққий этмаган қишлоқ ҳудудларида яшаш истагининг йўқолиб бориши натижасида пайдо бўлди. Уларнинг баъзилари мусиқа фанатлари ичидан чиқиб келган бўлса, айримлари компьютер ўйинлари таъсирида мазкур субмаданиятларга аъзо бўлишган. Спорт субмаданиятлари эса асосан футбол фанатларидан ташкил топган.

Ўтган асрнинг 90-йилларида интернет технологияларининг кенг оммалашуви интерактив субмаданиятларнинг вужудга келишига замин яратди. Уларнинг энг биринчиси сифатида FIDO субмаданиятини айтиш мумкин. Айрим интернет-хакерлари ўзларини айни шу маданиятга мансуб санайдилар.

Субмаданиятлар орасида барча маданиятларга қарши, жиноят олами вакилларида иборат контрмаданиятлар ҳам мавжуд бўлиб, улар дастлаб мусикий субмаданият сифатида шаклланиб, кейинчалик радикал кайфиятдаги оқимларни вужудга келтирган.

Саноат ёки урбанизация субмаданиятлари умумий дунёқарашга эга ёшлар гуруҳи томонидан тузилган бўлиб, уларнинг асосий гоиса тараққийга қарши туриш, кишилар ҳаётининг технологиялашуви қоралашдан иборат. Улар асосан, шаҳар ва инсон ўртасидаги кураш (конфликтлар), шаҳарларни тошли ўрмон тарзида ифолалаш, келажакка оид салбий бўёққа эга қарашларни ёқлаб чиқарди. Бундай субмаданиятларга руферлар, риведхеллар, кибер-готлар, дарк-киберлар, лигтерлар ва бошқаларни киритиш мумкин.

Кўпчилик субмаданиятлар шахсий эркинлик, туйғулар, уруш ёки зуравонликка қарши ўзига хос муносабат сифатида майдонга чиққан. Масалан, хиппиларнинг асо-

сий шиори туйғулар эркинлиги, зуравонликка қарши эътирозлар шаклида намоён бўлади. Бироқ риветхелл сингари субмаданият вакиллари ички ва ташқи қиёфасидаги тажовузкорлиги билан ажралиб туради.

Кўпчилик томонидан риветхелл ва кибер-готлар айни бир субмаданият сифатида эътироф этилса ҳам, улар ўртасида каттагина фарқ мавжуд. Риветхелларга ташландиқ завод бинолари, вайроналар ва бошқа кимсасиз иншоотлар асосий манзилгоҳлар саналади. Улар соғлом фикрли кишилар томонидан салбий маънода қўлланилувчи тушунчаларни инкор этиб, вайронатарчилик, беҳаёлик, ўлим ва ғам-қайғудан ижобий туйғулар, «ғўзаллик» ишлашди.

Риветхелларни технологиялар, уларнинг инсониятни бошқариши қизиқтиради. Уларнинг кўпчилиги киберпанк ва антиутопик йўналишдаги адабиётлар ихлосманди бўлиб, бундай гуруҳ аъзоларида келажакни фақатгина салбий томондан тасаввур қилиш кучли. Либослари эса гуруҳ логотипи, қора чарм куртка ва «бомбер» (ҳарбий ҳаво учувчилари устки кийим)лардан иборат. Уларнинг барчасида ноодатий пирсинг(тақинчоқ) ва татуировкаларни учратиш мумкин. Соч турмаклари эса қадимги жанговар ирокез ва дред қабила вакиллари-ни эслатади. Пайвандлашда қўлланилувчи кўзойнак, газдан заҳарланишга қарши воиситалар (противогаз), респираторлар, турли саноат маҳсулотлари, михпарчинлар, компьютер эҳтиёт қисмлари, замонавий электрон қурилмалар ва уларнинг аксессуарлари ҳамда робот-киборг қиёфасини англаувчи бошқа нарсалардан безак сифатида фойдаланишди.

Хулоса қилиб айтганда, бир қарашда беозор, эзгу мақсадларга хизмат қилишга йўналтирилган кўринувчи субмаданиятларнинг асл гоёлари инсониятга қарши чиқиш, анъаналар, қадриятларни инкор этиш, маънавий бузғунчиликни тарғиб қилишдан иборат. Бугун тобора авж олиб бораётган савиясиз рақс ва музикалар, «оммавий маданият»нинг барча кўринишлари охирикўбат ёшларни жамиятдан узоқлаштириши, барча эзгу қадрият, умуминсоний фазилатлардан воз кечишларига олиб келиши мумкин. Шу боис ҳам ёшларни, айниқса, маънавияти, дунёқарашини эндигина шаклланиб келаётган фарзандларни субмаданиятлар таъсиридан ҳимоялаш, келгуси авлодни халқ ва Ватан учун муносиб ворислар қилиб тарбиялаш бугунги куннинг долзарб вазифаларидан биридир.

Санжар РУСТАМОВ,
«Ma'rifat» муҳбири

МАРСДА СУВ ИЗЛАРИ ТОПИЛДИ

NASA mutaxassislari Marsda qachonlardir ichishga yaroqli suv bulganini eylon qilishdi. Un yil avval "Opportunity" marsxohi tadqiqotchilari usbu saybradan chuchuk suv chuqindilaridan qolgan gilli topihga muvaffaq bulgandi. Bu ilmiy angilik hususida yakinda NASA tomonidan utkazilgan matbuot anjumani ham eylon qilingan. Olimlarning bunday xulosaga keliishiga Marsdan namuna sifatida olingan tosh yozu kavatining kimyoviy tarkibi asos buldi. Mutaxassislar tosh yozusini alfa-rentgenli spektrometrdan urganish-ganda aluminiiy va kremniyning yuqori tarkibiga guvoh bulishdi.

Ma'lumot uchun aytib uti sh kerakki, Opportunity ilmiy izlanishlar olib bori sh borasida kosmosda ikkinchi, Marsda esa birinchilardan bulib muvaffaqiyat qozondi. Bundan tashqari, Marsxoh Marsda eng uzoq mudat ish olib bori sh buyicha rekord natija kursatdi.

Marsni kuza tish, urganish hamon davom etmoqda. NASA mutaxassislarining ma'lumot berishicha, saybralar ichida Erga juda uxshash bulgan Marsni eng sungi nuqtasigacha urganish mutaxassislar oldidagi asosiy maksad.

КУЗ УЧУН МИНИ-КОМПЬЮТЕР

"Google" kompaniyasi kuzoinaksimon - "Glass" mini-kompyuterlarini ishlab chikarishga tayibergarlik kursatgan bir vaktga, janubiy koreylik olimlar yomshok kontakt linzalaridan andoza olib, bevosita kuz shox pardasini qoplab turuvchi mini-disspleidan iborat linsasimon mini-kompyuterlarni yaratishdi.

Bu angilik Ulsan ilmiy texnologiya instituti olimlari tomonidan "Samsung" kompaniyasi va bosha bir qator tashkilotlar bilan hamkorlikda yaratildi. Kontakt linzalarining kiyishqokligi va angiliklarni ta'minlash maksadida mini-kompyuter maksus nanotexnologik materialdan yasaldi. Chuqi zamona viy elektron uskunalarida shafqof element odatda qalay va indiiy(yomshok, ok rangdagi nodir kimyoviy element)dan tayibrlanardi. Ammo bu materiallar xaddan tashqari murt bulgani bois kiyishqok kontakt linza yasashga mos kelmasdi. Organik elementlar esa utkazuvchanlik bilan bogliq muammlarni keltirib chikaradi. Muammoni echishda kumush nanoprovodniklarning tuzili shidan foydalaniildi. Elementning bunday tuzili shi linzaning elastikligini, past qarshilik (33 Om/kvadrat) va yuqori ulnamdagi kurish(94 foizigacha)ni ta'minlaydi.

Tadqiqotchilar oddiy yomshok linza bilan angii materialni aralashtirib, yaxlit xolga keltirishdi. Hosil bulgan buyom xali displey kurinishini olmay turib, kichik ekranda turgri yilni kurish imkonini berdi.

Yaratilgan linza odam kuziga juda uxshash bulgan kuynlarda sinab kurildi. Linza takkan kuynlarda oradan besh soat vakt utsa ham kuz kizarishi va bosha ta'sirlar aniklanmadi. Mutaxassislarining fikricha, utkazila tgan tadqiqot va izlanishlardan asosiy maksad "Google Glass" kompyuterlari bilan bir xil imkoniyatga ega "aklli" linzalar yaratishdir. Bunday linzalarining sotuvga chikarilishi uchun xali ancha vakt talab etilsa-da, muhimi, birinchi qadam kuyildi.

ШАХСИЯТНИ ЎЗГАРТИРИШ МУМКИНМИ?

Психотерапевтик vositalar odamning nafaqat xulq-atvoriga, balki individual xususiyatiga ham ta'sir qilargan ekan. Hozircha psixologlar odamdagi bu uzgarishni tulli ta'riflash va baholashga oshiz.

Shu vaktgacha kishi feyl-atvorini uzgartirish dunedagi eng ogir ish sifatida qaralar edi. Aksariyat psixologlar fikricha, odamzodning uligi barqaror xususiyatga ega bulib, uni uzgartirish juda uzoq va mashaqqatli jarayon hisoblanadi.

Urban va Shampayndagi (AQSh) Illinoiys universitetida utkazilgan tadqiqotlar shu mavzuga baghishlandi. Ilmiy tadqiqot rahbari Brent Robertс va uning hamkasblari iz-

lani sh oxirida shunday xulosaga keli shdi: psixoterapiya yrdamida odam shaxsiyatini oson uzgartirish mumkin. Yakuniy xulosaga keli sh uchun psixologlar bemorlar ma'lumotini 144ta tadqiqot asosida tahlil qilib chikishdi. Unda 15 ming nafor kunigilli ishtirok etdi. Katnashchilar orasida oddiy psixologik suhbatdan tortib, turli daraajadagi antidepressantlar bilan davolanagan bemorlar va ruhan soglom insonlar ham bor.

Aniklanishicha, ruhiy, psixologik kasalliklardan aziyat cheka tganlarda shaxsiyat uzgarishi deyarli sezilmaydi. Ammo kasallikka qarshi antidepressantlarni qabul qilganlarda uzgarish yaqqol sezila boslagan. Bundan tashqari, soglom odam ham yuqoridagi preparatlarni qabul qilganda, unda ham individual uzgarishlar kuza tili shi isbotlandi.

Tadqiqotchilarning xulosalari va tadqiqot natijalari psixologlar ilmiy assotsiatsiyasining joriy yilgi syezida eylon qilingdi.

СЕРИАЛ ВА САЛОМАТЛИК

Ливерпуль университети mutaxassislari tomonidan utkazilgan tadqiqot uzoq vakt seriallar tomo sha kili sh odam salomatligiga salbiy ta'sir kursatib, vaznning ortib ketishiga sabab bulishi mumkinligini kursatdi. Olimlar xulosasiga kura, bunda serial tomo sha kili sh vaktidagi harakatsiz xolatdan ham kura film mazu mi kuproq sabab bulargan ekan.

Buok Britaniyadagi eng mashur seriallarning bosh qahramonlari harakatlarini tahlil qilgan mutaxassislar ishtirokchilardan hech biri ha tda namuna bo'la olmaydi, degan fikrga keli shdi.

Seriallarda otanalarning bolalariga nosoglom ovkat bera tgan va farzandlari oldida alqogol ichimliklarni iste'mol qila tgan sahnalari tez-tez kursatiladi. Namoyish etiladigan tomlarning 72 foizini foydali ovkatlar ruyxatiga kiriti b bulmaydi, kup kisimli film davomida kursatiladigan alqogol va shirin ichimliklar mikdori esa sharab, choy va bosha foydali ichimliklarga nisbatan 10 marta kup namoyish etiladi.

Agar bunga reklama ham ilova qilina digan bulsa, bir necha soat serial kurish davomida tomo shabin nosoglom ovkatlanishining bir qancha namunalari guvoh buladi, bu esa, uz navbatida, ratsionga ta'sir qilmasdan qolmaydi.

ДАНГАСАЛИК ИЛМИЙ АСОСЛАНДИ

Tu gishanlariga nisbatan ilqovrok kalamushlarni urganigan tadqiqotchilar dangasalik sababini aniklashdi, deya xabar beriladi "Proceedings of the National Academy of Sciences" jurnalida. Olimlar xulosasiga kura, dangasalikka xujayradagi kuvvat muvozanatini nazorat qilib tura digan oksilarni sintez qiluvchi genning etishmovchiligi sabab. Insonda ylkovlik tabiati ham xuddi shu gen etishmasligi okibatida paydo buladi.

Tadqiqot davomida yuqoridagi genlardan mahrum qilingan kemiruvchilar kupaytirildi. Bu genlar xujayradagi energiya sezilarli mikdorda kupayganda, xujayrani "kuvvat saklovchi" xolatga utkazib kuyadigan AMFK (xujayradagi energiya muvozanatini nazorat qiluvchi xujayravay proteinki-na za) fermentlari ishlab chikarilishini nazorat qiladi. Genlardan mahrum kalamushlarning xulki genli hamda faol harakat qilishini yaxshi kura digan oddiy kalamushlarnikidan fark qiladi.

Alqxida kupaytirilgan kalamushlar tashki kurinishi jihatidan emas, balki kam harakatliligi, yani dangasligi bilan tu gishanlaridan fark qilgan. Ma'lum bulishicha, ularda mitoxondriyalar - xujayradagi kuvvat manbaini sintezlaydigan ichki "elektrostantsiya"lar kamligi bois, mushak tujmalarining gloykosa qabul qili sh daraajasi ancha past bulgan.

Tadqiqot rahbari Gregori Staynbergning kaid etishicha, olimlar ilk bor AMFK, mitoxondriyalar faoliyati va jismoniy harakatlar urtasidagi bogliqlikni kursatib berishdi. Tadqiqot natijalari ylkovlikni yaxshi kura diganlar va uti uchun kerakli jismoniy ioklamani ta'minlab bera olmaydigan odamlarning dangasligi sababini ham izoxlab bera di.

Дилроз АБРАЕВА, Динара АРИПОВА тайёрлади.

Kuchli eginlar natijasida Germaniya sharqidagi Elba darəsi satxi 7,48 metrga kutarilib, tufonning bir qismi klub tuishi natijasida Saksoniya-Anxal't e rinining katta qismi suv ostida qolgani, 36 mingdan ziyd axolining evakuatsiyi qilingani, hozircha tabiiy ofatning mamlakat iqtisodiyatiga 6 milliard evro mikdorida ziyd etkazgani ma'lum qilingdi.

Xindistonning Mumbay shaxri markazida joylashgan besh qavatli bino kuchli egin garchilik sabab klub tuishi okibatida bir kishi xalok bulgan, besh fuqaro esa turli daraajada jaro hatlangan, hukumat rasmiylarining ta'yidlashicha, yana mingga yaqin bino ana shunday xavf ostida qolmoqda.

Xitoyning Siamen shaxrida kechi tirbandlik payti nomalzum shaxs tomonidan avtobus saloniga ut kuyilishi okibatida 90 iyluvchining 47 nafori xalok bulgan, 34 kishi jaro hatlangan, maxsus komissiya tomonidan xodisa sabablari urganilmoqda.

Xind okeanidagi Rojdestvo orollari yaqinida chuqib ketgan bortida 55 naforadan ziyd muxojir bulgan kema yozasidan Avstraliya xarbiy-dengiz kuchlari tomonidan boslangan keng kulamli qidiruv-kutqaruv ishlari muvaffaqiyatsiz yakunlandi.

"Reuters" axborot agentligining ma'lum qili shicha, Xitoyning Guandun provinsiyasida istiqomat qiluvchi aellning jamgari b kuygan 400 ming yun(qariyb 64 ming AQSh dollari)lik pul-banknotlari chumolilar «xujumi»ga urab, yaroqsi xolga kलगani bois bankka qilgan murojaati tula qondirilmagan xamda bank tomonidan pullarning bor-yu gi 60 ming yuani angisi-ga almashtirib berilgan xolos.

2007 yilda Uquv davolash kompleksi tibbiyot kolleji tomonidan Ismatova Kamola Faqurdoxovna nomiga berilgan K № 781988 raqamli diplom iukolganligi sababli **БЕКОР ҚИЛИНАДИ.**

BATAN DARSИ

Хабарингиз бор, шу йилнинг 28 февралда Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг 74-сонли буйруғига асосан «Умумий ўрта таълим мактаб ўқитувчи ва ўқувчиларининг одоб-ахлоқ қондалари» тасдиқланди ва алоҳида плакат шаклида ушбу меъёрий ҳужжат газетамизнинг 25 май (42-сон) сони қаттида

муштарийларимизга етказилди.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Хосият Бобомуродова бунга жавобан ўқувчи одобномасини шеърини шаклда муҳитларига тақдим этди. Ушбу китобча мазмун-моҳияти ҳуусида у шундай дейди:

Мактабдаги ўқув жараёни билан ҳар бир инсон яхши таниш. Шу жумладан мен ҳам. Ўн йил мактабда ўқиш, сўнг етакчи, тарбиячи, бошланғич синф ўқитувчиси, математика фани (ихтисосим бўйича) ўқитувчиси, мактаб директори бўлиб ишлаганим, булар бари мактаб ҳаёти билан умрим чамбарчас боғлиқ эканини кўрсатади. Кейинроқ фарзандлар ва набираларнинг ўқишлари туфайли мактабга тез-тез бориб турдим. Мактаб жамоаси учун ҳам, ўқувчилар учун ҳам одоб қондалари зарурлиги мени ҳамиша ўйлантириб юрарди. Халқ таълими вазирлигининг махсус буйруғини эса айнаи муддао сифатида қабул қилдим.

— Кўнгилдаги гапларни ўқувчига етказиш шеърини йўлда синалган усул бўлиб, бу ҳақда профессор Дилором Салоҳий китобчага ёзган тақризида шундай дейди: «Ўқувчи одобномаси» руқнида берилган шеърларда, маърифат даргоҳида ҳар бир ўқувчи амал қилиши лозим бўлган одоб қондалари солда шеърини йўл билан тушунтирилган. Бунда бадиий сўзнинг инсон онгига қўчдиқроқ ва самаралироқ таъсир қилиш ҳуусияти ҳам ҳисобга олинган. Панд-насихатни ёки дидактик ғояларни кишиларга шеър орқали тушунтириш мумтоз адабиётимизда ҳам қадимдан мавжуд». Бунга қўшимча қилиб шуни айтиш мумкинки, шеърини усулда ёд олиш ҳам осонроқ.

Рисоланинг «Ватан дарси» деб аталишининг боиси, китобча нашр этилгунга қалар кўлаб мактабларда ўқувчилар билан учрашувларда бўлдим. Сўхбатлардан сўнг, энг биринчи дарс, Ватанга аталган дарслар эканини ҳис қилдим. Инсонларни эзгуликка чорловчи энг улуг сўз ватан ҳақида эканига кўп бора амин бўлганман. Ватан ҳақидаги шеърлардан ўқиганимда, ҳамма шу юрт учун кераклигини тушунганини, ўз вазифаларини меҳр билан адо этишда давом этганларига ғувоҳ бўлам.

Учрашувларда ўқувчиларимизга мамлакатимизда

ўн икки йиллик мажбурий таълим жорий этилгани бизнинг бахтли турмушимиз асоси эканини, билимсиз инсон ҳеч қачон ҳаётдан ўз ўрнини топа олмаслигини, кўлаб юртларда болалар, ҳаттоки, ҳарф таниш саодатидан ҳам маҳрумлигини мисоллар билан айтиб турли мамлакатлар болаларининг турмуш тарзи ҳақида сўзлаб бераман. Бизга ҳамма имкониятларни яратиб берган ватандан қарзимизни яхши баҳоларга ўқиб, комил шахслар бўлибгина узишимиз мумкинлигини ўқтиришга уринаман:

*Сиз битта самонинг юлдузларисиз,
Сиз битта дарахнинг илдизларисиз.*

*Аҳил бўлиб қўлни қўлга бергайсиз,
Битта мақсад билан сафга тургайсиз.*

Рисолага устозларга қўйиладиган талабларни кiritишни лозим топмадим. Зотан, шарафли касб эгаси бўлиш муаллимларга таъкидларсиз ҳам бу фикрлар маълум.

Китобчадан муҳтарам мураббийларга аталган шеърлар ҳам ўрин олган. Токи ҳар бир одобли ўқувчининг ўқитувчиси ҳақида ғўзал туйғуларни бўлиши лозим:

*Сен агар ҳурматим сақламоқ бўлиб,
Истақларим сўраб турсанг қошимда,
Авал муаллимнинг қўлларини ўп,
Фидойи қалбини кўтар бошингга.*

*Сенинг инсонлигинг, борлигинг учун,
Муаллимдан менинг жуда кўп қарзим.
Пайти келиб бошинг кўкка етган кун,
Иккимиз учун ҳам қил унга таъзим.*

(«Улуғбекнинг муаллимига») шеърдан «Ёдингда тут, ўқувчи» деб аталган бўлимда ўқувчиларга она сифатида, устоз сифатида, қолаверса, муаллиф сифатида айтган сўзларим бор:

*Одоб билан билим ҳамиша эшидр,
Одобсиз билимни бўлмоғи тўшидр.
Кетсин доно, қомиллигинг овозаси,
Қўл чўзсанг очилсин илм дарвозаси.*

*Сўрасинлар, қаерда деб мактаби,
Устозларинг фахр айласин мактаниб.*

*Ниҳол ёшиданбир, бола бошидан,
Туйиб баҳра олгин илм кўешидан.*

*Қайтиб берилмайдми бундаин имкон,
Фурсатинг борида нурлар тарат, ён.*

*Илмининг жумбоғу сирин қолдирма,
Пушаймонга асло ўрин қолдирма.*

*Яхши фарзанд раҳмат олиб келгайди,
Ҳарки омад илм билан бўлгайди.*

О.ОЧИЛОВА ёзиб олди.

Гулираёно «Нафис санъат сирлари» китобчасида миллий санъатимизнинг ҳамма ҳам эътибор қаратавермайдиган ғўзал жиҳатларига бизнинг диққатимизни тортади: «Мангу наволар» мақоласини олсак. Унда «Ёр-ёр» ҳақида сўз боради. Чиндан ҳам, тўй барчага хос умумбашарий ҳодиса. «Ёр-ёр»нинг боқийлиги ҳам бахт, садоқат, ишонч билан ҳамоҳандир. Муаллиф шу ўринда куй, сўз ва қалаб уйғулигини беришга иштилади.

ЁШ ОЛИМАНИНГ ЮТУҒИ

«Амир Темур ва темурийлар даври меъморлик нақшлари» мақоласи гўё тарихни жонлантиргандек. Тўпламдаги «Кандакорлик санъати», «Музыка санъати», «Китобат санъати» каби мақолалар муаллифининг санъат соҳасини пухта ўрганганини кўрсатади. Гулираёно «занжира», «олмагул» нақшлар, «қолпаки», «гиррих», «зигирак», «шабака», «тавқ» «ойбалдоқ», «туморча», «тангачўлпи», «баргак» сингари кўпчилигимизга нотаниш тушунчаларни изоҳлаган, шарҳлаган.

Санъат асари воқелик ва реал борлиқ билан солиштириб, баҳоланади. Шунингдек, Гулираёно китобат, заргарлик, меъморлик санъати намуналари инсоннинг ички туйғуларини, нозик сезимларини, сўзга бўй бермайдиган руҳий ҳолатларининг ифодаси эканлигини ҳам жонли тасвирлайди.

Ижод маҳсули устанининг маҳорати, кузатувчанлиги, ҳаётни кўп ўрганганлигига боғлиқ. Гулираёно ҳар бир санъат намунасинан ўша давр руҳини қиди-

ради, ижтимоий муҳит, дард, кайфият, жамиятнинг қийнаётган муаммолар нақш ва безакларда қай даражада акс этганлигига эътибор қаратади.

«Санъат барҳаётдир» деган эди файласуфлардан бири. Ҳатто инсонни буюк санъат асари дейиш мумкин. Гулираёно Орифжонова одам ва санъат аро маънавий, маърифий, психологик, маънавий, ижтимоий муносабатлар бевосита жамият ва атроф-муҳит билан боғлиқлигини, эҳтиёж кишиларни ҳаракатга келтиришини ва кичик ихтиролар ҳам фақат ижод намунаси эмас, машаққатли меҳнатнинг ҳосиласи эканини мазкур китобда ифодалади.

Нафис санъатнинг пухта билимдони, ёш оlima Гулираёно Орифжонова нинг ютуғи, у бу китобни ёзиш асносида ўша даврни атрофлича ўрганганлиги, кишиларнинг турмуш тарзини яхши ҳис қилганлиги, қолаверса, бутунги кундаги аҳамиятини очиб берганлигидир.

Муҳайё ЙЎЛДОШЕВА,
филология фанлари номзоди

Sizga gapim bor

Кампир мени ортқ мажбурламади.

— Бувижон, ўзингизга бирор нарса оларсиз!

Изимга қайтарканман, тўрт-беш қадим ташлаган, «рахмат» деган товуш эшитилди. Орқага ўгирилдим, момонинг қўли дуога очилганди.

Сизга gapim bor

Кўнглим тоғдай кўтарилди.

Йўлданман. Кўнглим истагани пулга олиб бўлармиди? Агар биз хайрили ишларни пул учун қилсак, «рахмат» сўзининг қадри қаерда қолади?! У аслида бекиёс, ҳеч нарсасига тенглаб бўлмайдиган миннатдорлик белгиси! Сиз ҳам «рахмат» сўзини эшитганда, бунинг ҳис қилгансиз! Ёки кимгадир ташаккур билдирганингизда ўша инсонда ўзингизда нисбатан меҳрни туйгансиз! Раҳмат...

Сехриё ИБРОХИМОВА

ФИҚРАЛАР

Лайлак садоқати

Лайлак кибор, сатанг, танноз кўриниш... бироқ, уларда қизиқ одат бор, яъни жуфти ўлса ўзини нобуд қиларкан. Йўқолса куйиб ўларкан. Қушларнинг вафоси ўзгача.

Кўёшсиз камалак йўқ

Нур борки, камалак жолланади. Ёмгир ёғса-ю, булут кўёш юзини тўсиб қўйса, унинг ғўзаллиги кўринмайди. Офтоб борлиги учун камалак ғўзал...

Тошбақа

У тошдек оғир. Сувда ҳам, қуруқликда ҳам яшайверди. Бақалек сайрайвермади. Туҳум қўйса бировга «чурқ» этмайди. Товуққа ўхшаб дунёга жар солмайди...

Ҳаёт чархпалаги

Булоқ сувни қаердан олади? Тоғлардан шиммади. Тоғлар-чи? Қорлардан. Қорлар-чи? Булутдан... Булут-чи? У ердаги булардан. Булар-чи? Нам ҳаводан. Нам ҳаво қандай пайдо бўлади? Сувдан. Сув қаердан пайдо бўлади? Тоғдан, булоқдан...

Ҳасад

Ҳасад ўз эгасини кемирувчи занг.

Қалдирғоч

Инсон қалдирғочни ушлаган заҳоти юраги ёрилиб кетаркан. Қалдирғоч хонадонга барака, бахт, қувонч олиб келади. Тагин, ундан нима истаймиз? Яхшиликка яхшилик қайтса, яхшиямасми?!

Олим ЖУМАОБОВ

Хар қандай кичик яхшилик ортидан келадиган олқиш, дуо ва раҳмат киши руҳиятига таъсир кўрсатиб, уни савоб ишларга ундайди. Бора-бора эса бу одатга айланиб, инсон бирор ёрдамга муҳтож кишини кўрса, беихтиёр ёрдамга ошиқади.

Ўқийдиган чиқиб, кетаялман. Рўпарамдан оғир сумка кўтарган кампир чиқди. Бу ҳолатда нафақат қариялар, балки

саси қотди.

— Менга ёлғиз туриш афзал.

У охириги гапини ўйланиб-роқ айтди, овози шикастароқ эди, балки, менга шундай тур-юлгандир...

Биз кўп қаватли уйлاردан бирининг охириги йўлагида тўхтадик.

Момо уйининг номерио, неча хоналигини айтиб мактанаркан, қалитини ахтара

бошлади. Юкни эшик ёнига қўйдим.

Шу пайт момо қўлимга нимадир узатди, қарасам, пул.

— Бу нимага? — деб сўрадим ажабланиб. Яна нимадир юмуш буюрмоқчимми, деб ўйладим.

— Қуруқ раҳматга қорин тўямиди, болам, олавер!

Момо пулни чўнтагимга тикишга уринаркан, қўлини қайтардим:

— Ахир, мен сизга пул ишлайман деб ёрдам бермадим!

«РАҲМАТ»НИНГ БАҲОСИ ҚАНЧА?

ёшлар ҳам ёрдамга эҳтиёж сезишади. Онанон бирор кишидан умид қилгандек ён-атрофга аланглади ва сумкасини ерга қўйиб, нафас ростлаган бўлди.

...Қўлидан юкни олдим.

— Чолим ўтгандан бери ёлғиз яшайман, — деди у хўрсиниб. — Икки ўғлим ҳовлида, рўзғори бўлак. Аммо ҳар яхшанба кўргани келади.

Негадир кўнглим оғиринди.

— Бирга яшасангиз бўлмайди?

Саволимдан момонинг эн-

УНИВЕРСИАДА ИЧИДА, УНИВЕРСИАДА АТРОФИДА

«Универсиада-2013»нинг ўзига хосликлари

• Уч босқичли спорт мусобақалари тарихида ilk мартаба universiada.uz сайти 10 тилда: ўзбек, рус, инглиз, немис, француз, итальян, испан, корейс, япон, ва хитой тилида фаолият юритди.

• Универсиада сайтига жами 60 мингдан зиёд фойдаланувчи мурожаат қилган. Уларнинг орасида хоризжиклар ҳам бор. Масалан, 688 нафар Испания, 620 нафар Италия, 573 нафар Германия, 295 нафар АҚШ, шунингдек, Хитой, Испания, Чехия, Россия, Қозоғистон ва бошқа мамлакат фуқаролари кузатиб боришди.

• Илк марта кураш, белбоғли кураш ва дзюдо беллашувлари мутлақ вазн тоифаси қўшилди.

• Спорт мусобақалари бўлиб ўтган 10та спорт объекти бутунлай янгидан тўлиқ жи-

ҳозланди, чет элда ишлаб чиқарилган энг сифатли спорт инвентарлари келтирилди.

• Универсиада дастурига киритилган спорт турлари бўйича юртимиздаги спорт федерациялари раҳбарлари мусобақага таклиф этилди...

• ФИФА рефериси, Осиёнинг 4 карра энг яхши ҳаками, «Ўзбекистон шфтихори» Равшан Эрматов мусобақаларнинг Бош ҳаками этиб тайинланди.

• Бухоро шахрини ободонлаштириш ва спорт объектилари ҳамда талабалар ётоқхонаси жойлашган аҳоли пунктларини ичимлик суви билан таъминлаш ишларига 50 млрд. сўмдан ортиқ маблағ сарфланди.

• Бу гал энг кўп — жами 193та медаллар жамланмаси ғолиб ва совриндорларга тақдим этилди.

Халим Тўраев, шахмат бўйича спорт устаси, Бухородаги 4-спорт мактаби мураббийи:

— Она шахримизда ўтказилган талаба-спортчиларнинг Универсиада спорт ўйинлари шахмат мухлислари учун ҳам қизиқарли ўтди. Айниқса, кучли рақибларини доғда қолдириб, шоҳсупага кўтарилган Райхон Дониёрова ва Никита Хоросhev барча мутахассисларда илиқ таассурот уйғотди. Қолбуки, Юртбошимиз томонидан йўлга қўйилган уч босқичли спорт мусобақаларини ўтказишдан кўзланган мақсад ва вазифа ҳам юртимиздан етишиб чиқаётган ана шундай ноёб иқтидор эгаларини кашф этиш, рағбатлантириш ва янги марралар сари руҳлантиришга, уларнинг ҳар томонлама баркамол бўлиб вояга етишлари учун кўмаклашишга қаратилган, десам янглишмаган бўламан.

Шерзод Аъзамов, Қашқадарё вилояти футбол жамоаси марказий ҳимоячиси:

— Бугун футболдан беҳабар одам бўлмаса керак. Ўзим олий лига жамоаси «Насаф» аъзосиман. Очиги, Универсиада спорт ўйинлари шиддат ва мurosасизлик борасида чемпионат ўйинларидан қолишмади. Бухоронинг иссиқ иқлимиди қарамай, ям-яшил бўлиб турган майдонда завқ би-

лан тўп тепдик. Бундан ташқари, тарихий шаҳарда «kichik olimpiada» муносабати билан кўплаб янги спорт инshootлари қад ростлабди. Биз футбол ўйнаган стадионга ёндош ҳудудда очиқ баскетбол ва волейбол майдончалари барпо этилган. Айниқса, икки қават қилиб янгидан қурилган спорт залига ҳаммамизнинг ҳавасимиз келди. Ўйлайманки, бундай шарт-шароит ва имкониятлардан бухоролик тенгдошларим, ёшлар унумли фойдаланиб келгуси мусобақалар учун янада пухта тайёргарлик кўришди ва Ришод Собиров, Аббос Агоев сингари дунёга машҳур спортчиларнинг муносиб давомчилари бўлади.

Баҳодир Тўев, Бухоро давлат университети тарих факультети талабаси:

— «Универсиада-2013»ни барчамиз интиқиб кутдик. Мусобақа арафасида амалга оширилган кенг қўламли кўкаламзорлаштириш ва ободонлаштириш ҳамда бунёдкорлик ишларида курувчиларга энг яқин кўмакчи бўлдик. Шу боис университетимиздаги ташландиқ ерлар текисланиб, барпо этилган спорт зали, ёзги ошхона, спорт майдончалари, қайта таъмирланган ётоқхоналар, кичик спорт зали ва ҳоказолар ўз уйимиздек қадрли бўлиб қолди.

Биласизми, маданий-маърифий талбирларда, спортчиларни тақдирлаш маросимларида ғолибларнинг бутун халқимизга намуна қилиб кўрсатилаётганини кузата туриб, ўз вақтида бирор спорт турининг этагидан маҳкам тутиб, профессионал тарзда шуғулланмаганим учун жуда афсусландим. Аммо ҳали ҳам вақт бор, албатта. Университетимизда яратилган шароитлардан унумли фойдаланиб, спорт билан мунтазам шуғулланмоқчиман.

Назokat Нарзиева, Бухоро шаҳридаги 2-сонли туғруқхона ҳамшираси:

— Бухоро шаҳри мезбонлик қилган «Универсиада-2013» спорт ўйинлари вилоятда яшаётган барча соҳа вакиллари, жумладан, тиббиёт ходимларининг ҳам ширин ташвишига айланди. Февраль ойидан бошлаб тиббиёт муассасаларидан тортиб, кўчаларимизгача обод этишга киришдик. Жараёнда уюшқоқлик билан қилинган меҳнат нафақат элу юртимизни, балки кўнгилларни ҳам яшнатиши, обод этишга гувоҳ бўлдим. Айниқса, тантанали очилиш ва ёпилиш маросимларидаги концерт дастурини томоша қилганимда барча чарқоқларим унутилди ва янада кўпроқ меҳнат қилсак, шахримиз шунча обод бўлишини англаб етдик.

З.ХОЛОВ тайёрлади.

Пойтахтимиздаги «Жар» спорт-соғломлаштириш мажмуасида ўтказилган самбо бўйича Осиё чемпионати ва самбо юлдузлари иштирокидаги жаҳон чемпионати якунланди. Унда вакилларимиз муваффақиятли иштирок этишди.

Самбо бўйича катталар ўртасида Шавкат Жўраев, Давлат Ҳамроев, Элмурод Абраев, Муҳаммад Фуломов, Элдор Фуломов, Уктам Ражабов ва Олим Худойкулов Осиё чемпиони деган номга сазовор бўлди.

Ўсимлар ўртасидаги курашларда эса Жаҳонгир Раҳимов, Бобур Оловуддинов, Амиржон Байкулов, Шерзод Расулов, Нодир Мирхолиқов, Бехруз Турдиев, Илёс Елеусинов олтин медаль билан тақдирланди.

Ёшлар беллашувларида Лутфулла Саидматов, Ибодулло Отабоев, Жамолиддин Аллаев, Фазлидин Холмаматов, Элёр Ҳожимаматов, Расул Тошканбоев, Темур Фуломов ва Ҳакимжон Исмоиловга тенг келадигани топилмади.

Хотин-қизлар ўртасида кечган самбо баҳсларида ҳам вакилларимиз етакчилик қилди: 19та олтин, 7та кумуш ва 4та бронза медали қўлга киритилди.

Осиё чемпионатининг жанговар самбо мусоба-

ХАБАРИНГИЗ БОРМИ?

қаларида 8та олтин ва 1та бронза медали терма жамоа газнасига қўшилди.

Самбо юлдузлари иштирокидаги жаҳон чемпионатида 4та олтин, 6та бронза медали вакилларимизга насиб этди.

Шу тарихи Ўзбекистон терма жамоаси умумжамоа ҳисобида фахрли биринчи ўринни эгаллади.

Бадий гимнастика бўйича Тошкентда бўлиб ўтган Осиё чемпионати ва «Happy Caravan» халқаро турнири якунига етди. Бадий гимнастика бўйича Олимпия заҳиралари республика болалар-ўсимлар ихтисослашган спорт мактабида ўтказилган қитъа биринчилиги ва халқаро турнирда ўндан ортиқ давлатдан келган 200 нафардан зиёд спортчи қатнашди.

Осиё чемпионатида алоҳида гимнастика предметлари ёрдамида машқ бажариш бўйича вакилимиз Жамила Раҳматова 1та кумуш ва 3та бронза, Майя Филиппова бронза медал соҳибаси бўлди.

«Happy Caravan» халқаро турнирида иштирок этган Нилуфар Шомуродова булавада, Зулфия Йўлдошева тасмада машқ бажаришда кумуш медални қўлга киритди. Гуруҳлар ўртасидаги мусобақада ўзбекистонлик қизлар биттадан кумуш ва бронза медалга эришди.

Тошкент шаҳридаги «Ўзбекистон» спорт мажмуасида таэквондо (ITF) бўйича III Осиё чемпионати бўлиб ўтди.

Мусобақада 20га яқин мамлакатдан икки юз нафардан ортиқ спортчи комплекс машқ, яккама-якка жанг, махсус техника, кўргазмали чиқиш бўйича ғолиблик учун курашди.

Ўсимлар ва катталар мусобақаларида 19 нафар таэквондончимиз ғолиб ва совриндорлар қаторидан ўрин олди.

Хотин-қизлар ўртасида 11 нафар спортчимиз шоҳсупага кўтарилди.

Туркменистонлик, қозоғистонлик, тожикистонлик, қирғизистонлик ва молдовалик спортчилар ҳам турли йўналишлар бўйича совринли ўринларни қўлга киритди.

Осиё чемпионатида 33 олтин, 32 кумуш ва 36 бронза медални қўлга киритган Ўзбекистон спортчилари умумжамоа ҳисобида биринчи ўринни эгаллади.

Ҳурматли Турсуной Мирзаева!

Қашқадарё вилояти Миришкор туманидаги 30-мактабда ёш авлодга таълим-тарбия бериб келаётган меҳрибон устозимиз Турсуной Мирзаева!

Сизни муборак 50 ёшнгиз билан самимий кутлаймиз. Устоз, сиз бардошли, меҳрибон аёл ва бағрикенг онасиз. Устозимиз эканлигингиз ҳаммамизнинг энг гузал бахтимиздир. Хар доим бахтимизга омон бўлинг. Бугунги қувончли айём билан яна бир бор муборакбод этамиз!

Сизга ҳурмат ва эҳтиром билан шоғирдларингиз ва фарзандларингиз!

Китоб миллатнинг ақл кўзини ёритувчи офтобдир!

ГАФУР ҒУЛОМ НОМИДАГИ НАШРИЁТ-МАТБАА ИЖОДИЙ УЙИ

www.gglit.uz

Сизга тақдим этилаётган ўзбек ва жаҳон адабиётининг энг сара намуналаридан бахраманд бўлинг!

Телефонлар: (+99871) 241-83-29. Моб.: (+99893) 577-41-81, (+99894) 622-74-41, (+99890) 945-06-06

www.gglit.uz E-mail: iptdgulom@sarkor.uz, info@gglit.uz

Манзилимиз: 100128, Тошкент, Шайхонтохур кўчаси, 86.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim, fan va madaniyat xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir:
Abdusamat RAHIMOV

Tahrir hay'ati: Jumanazar BEK-NAZAROV, Baxtiyor DONIYOROV, Farrux JABBOROV (bosh muharrirning birinchi o'rinbosari), Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Farhod RIZAYEV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari, "Учитель Узбекистана"), Mirzakarim XUDDIYEV, Baxtiyor YOQUBOV (mas'ul kotib), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

ISSN 2010-6416

ИНДЕКС: 149, 150. Г-618.
Тираж 53313.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan,
qog'oz bichimi A-3.

"Ma'rifat"dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart.
Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar qaytar qilinmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

Reklama materiallari uchun tahririyat javohgar emas.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi—233-53-14, fan, o'ly va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi—236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi—233-54-49, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi—233-54-63, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi—233-76-40, reklama va marketing bo'limi—233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda

erkin narxda

Dizaynerlar:

Liliya BINASHEVA,

Malohat TOSHOVA.

Navyatchi muharrir:

Behzod FAZLIDDINOV.

Navyatchi:

Jo'rabek JANGIROV.

"Sharq" nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi boshmaxonasi.

Korxona manzili:
"Buyuk Turon" ko'chasi, 41-uy

Yil axborot — 20.40
Topshirildi — 21.00